

ekmek ve gül

6 Haziran 2026 Cumartesi | Sayı: 191

mutlak baskıya karşı
MÜCADELEYİ
yükseltelim!

Dosya

Milliyetçilik örtüsü ve derinleşen kadın düşmanlığı

Diknelli

İÇİNDEKİLER

Bir silah kaç kreş eder?.....3
Nuray Öztürk

DOSYA

Milliyetçilik örtüsü ve derinleşen kadın düşmanlığı

ODTÜ'de kadınlar ne yaşadı?.....5
Derin Şimşek

Kadınların vatani, milleti, bayrağı.....6
Nuray Sancar

Kadınların öfkesini düzenin hizmetine sunanlar.....8
Sıla Altun

Dünyada aşırı sağ kadın hareketi neden yükselişte?.....8
Ela Ava

Kadınlar neden birlikte yürümeli?.....10

Elif Ekin Saltık

Tarihten 'mutlak gutlak' ya da 'iptal ettim gitti' vakaları.....11

Filiz Gür

Bin liranızı neye ayırmak istediniz, neye harcadınız?.....12

Adile Doğan

Ücretler yazın sicağında erirken ek zam şart...14

Berivan bayram görsün diye.....15

Hazal Kara

Kreşin olmaması çalışmamı engelledi.....15

Çalışmak, üretmek istiyorum.....15

Belkız Haddur

Yasalar patronlardan, mücadele işçiden yana!.....16

Havva Meşe

P&G işçileri ve eşleri isyanda!.....16

Dilara Kanık

Gülsuyu Ormanı hepimizin!.....17

Çiğdem Köse Elmaz

Tatil hayal, emeklilik zor.....17

Çilek tüneline çileğe hasret.....18

Necla Alikoç

Mücadeleyi de değiştiriyoruz.....18

Azize Arı

Varto'da JES projesine karşı mücadele.....19

Derya Dursun

Gülistan için ısrar, adalet için mücadele.....20

Serpil Berk

ZEYNEP21

Fatoş Koç

'Elimden tutansa mücadele oldu'.....21

Depresyon ve anksiyetenin yoksulluk ile ilişkisi.....22

Bahar Yalçın

Kendini keşfetmeye çalışırken test çözmek22

KİTAP.....23

DİZİ.....24

'Mutlak' karanlığa karşı genel eylem, genel direniş

Olympos'un gökleri, Toprak Ana Gaia'nın öfkeyle doğurduğu devlerin (Gigantlar) isyanıyla sarsılıyordu. Bu, yalnızca tanrılar ve canavarlar arasında bir çarpışma değil; kozmik düzen ile saf kaosun evrensel savaşıydı. Devlerin en korkunçlarından biri olan Enkelados, göğe doğru kükreyerek dağları kökünden söküyor, Olympos'un tahtını yıkmak için vahşi bir yıkım fırtınası estiriyordu. Kaba kuvvetin, kuralsızlığın ve kontrolsüz iktidar isteğinin beden bulmuş haliydi. Tanrıların dahi geri adım attığı bu anda, savaş meydanında parlak zırhı ve korkusuz duruşuyla Athena belirdi. En korkunç devlerden biri olan Enkelados savaş meydanından kaçmaya çalışırken, Athena onu devasa savaş arabasıyla kovaladı ve üzerine bütün Sicilya adasını fırlatarak onu yeraltına (Etna Yanardağı'nın altına) hapsetti. Aydınlığın karanlığa karşı kazandığı bu mutlak zaferin izleri mitolojiye göre bugün bile silinmemiştir.

Baharı yaşamadan direkt kavurucu sıcaklara, kaşlarımızın çatık, keyfimizin kaçık olduğu bir dönemden geçtiğimiz ortada. Yalnız karanlık dönemler bugüne mahsus değil. Efsanelerden gerçeklere insanlık tarihinin her dönemi karanlık ve aydınlık arasındaki mücadele ile şekillenmiştir. "Hak ve batıl" arasındaki mücadele bugünler kadar hep hayat sahnesinde yer aldı. Kurtarıcılar kimi zaman figürler ama ekseriyetle kenetlenmiş kalabalıklardı.

"Mutlak karanlık kapıda" diyorsunuz. Haklısınız. Uluslararası ve yerli burjuva hukukun yerle yeksan olduğu, hukukun devletler elinde maşaya dönüştüğü bir süreçte ilerliyoruz. İrademizi gasbedenler, sandalyesine sıkı sıkı sarılanlar, hayatımıza müdahale edenler, nafaka hakkımıza bile göz dikenler evet kız kardeşim MUTLAK karanlığı adım adım örmeye çalışıyor.

Cebimizdeki paranın her saniye kuruş kuruş eridiği, güvensiz işlerde helak olana

kadar çalışıp ama yine de evdeki bebelerin karnı az çok doyuyor diye patronlara ses çıkarmadığımız bir süreçteyiz. Dert ortak ve bu dönem bu ortaklık çok daha görünür.

İktidar parçala-böl- hükmet pratiğini ilerletiyor. İçten içe tüm Türkiye'de demokrasi kırıntılarını süpürüyor. Derdin üstü örtülsün diye birçok hareketi örgütüyor. Bugün işçi sınıfı eylemlerinde, kadın eylemlerinde, öğrenci şenliklerinde ses getirmeye çalışan "prim yapan" provoke eden gruplar da bu iş için istihdam ediliyor. Dergimizin bu sayısı her zamanki gibi "mutlakçılara" karşı kadın mücadelesini hatırlatıyor.

"Varız ve buradayız". Peki ne yapıyoruz? Savaş arabamızı donatıyoruz. Birlikteliğimizi güçlendirerek, safları sıkılaştırarak, yan komşuya el uzatarak, sınıf arkadaşımızı yanımıza alarak, iş arkadaşımızla pankartları boyayarak. Tüm gücüyle saldıranlara karşı genel eylem, genel direniş mevsisini güçlendirerek...

ekmek ve gül
posta@ekmekvegul.net

Kapak çizimi: Dilan Mine Uğurlu/Ekmek ve Gül | Sunu görseli: Yapay zeka ile üretildi

Günlük EVRENSEL Gazetesi'nin ücretsiz özel ekidir.

Türü: Yaygın süreli
Bülten Basın Yayın Reklamcılık
Tic. Ltd. Şti.

Adına Sahibi: Kürşat Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni: Hakkı Özdal

Sorumlu Yazışları Müdürü: Andaç Aydın Arıdur

Yönetim Yeri: Adres: Gül-
bahar Mahallesi, Oya Sokak,
Tümer Plaza No: 7, Kat: 4
Daire: 9 34394 Şişli/İSTANBUL
Tel: (0212) 909 48 01
Faks: (0212) 654 15 04

Dağıtım: Turkuvaş Dağıtım AŞ **İstanbul Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Osungazi Mah. 3143 Sk. No:6/2 Esenyurt/İstanbul **Adana Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Yeni Doğan Mh. 2108 Sk. No: 18/A Yüreğir/ADANA **Ankara Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Saray Osungazi Mh. Sütçü İmam Sk. 2108 Sk. No: 33 Pursaklar/ANKARA **İzmir Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik, Matbaacılık ve Kağıtçılık A.Ş. Metal İşleri San. Sit. 2. Cadde No.93 Kısıkköy, Menderes/İzmir **Trabzon Baskı:** Arslan Güneydoğu Gazetecilik Matbaacılık ve Kağıtçılık AŞ Araklı Yolgören Mah. Dedekorkut Cad. No: 55 dd Araklı/Trabzon

Bir silah kaç kreş eder?

Nuray Öztürk

Bir savaş uçağı 520 kreş, bir tank 15 kadın sığınağı, bir füze binlerce HPV aşısı demek. Bütçe tercihi yalnızca ekonomi değil, nasıl bir ülkede yaşayacağımızın da kararı.

Ülkede demokrasinin kırıntısını dahi bırakmamaya yeminli saray rejiminin CHP'ye yönelik mutlak butlan kararı ilanıyla karşıladığımız dokuz günlük bayram tatilini geride bıraktık. Dokuz gün dediysek kamu için geçerli. Bu süre fabrika, sanayi, tekstil, maden, market ve hizmet sektöründe ter döken milyonlarca işçi için derin bir ekonomik sıkışma ve yoğun çalışma temposuyla geçti. Pek çok emekçi ailesi için memleket ziyareti, maliyeti neredeyse asgari ücrete eşitlendiği için imkansız hale geldi. Ay ortasını dahi zor getiren emekliler için ise eş dostla dışarıda vakit geçirmek bile hayaldi. Öğünlerin atlandığı, porsiyonların küçüldüğü, et ve süt ürünlerinin giremediği mutfaklara; geçmiş bayramlara öykünme, çocuk çocuğu mahrum bırakmama ile "su faturasını nasıl ödeyeceğim" düşünceleri arasında bir kiloluk kıyma girdiyse ne âlâ!

Tatsız tuzsuz, neşesiz, eğlencesiz bayram haberlerinde öğrendik: 2026 Servet Raporu verilerine göre net serveti 30 milyon doların üzerinde "ultra zengin" sayısı son 5 yılda yaşanan yüzde 93,6'lık devasa artışla 4 bin 208 kişiye fırlamış. Diğer tarafta milyonlarca asgari ücretli ise açlık sınırının altında yaşıyor. Gerçek yoksulluk sınırı 117 bin lirayı aşmış durumda ve

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, NATO Genel Sekreteri Mark Rutte ile birlikte (Fotoğraf: TCCB)

hanelerin yüzde 80'inden fazlası yoksullukla mücadele ederken, 7 milyon çocuk derin yoksulluk içerisinde.

Haziran ayı sonu itibariyle okullar kapanacak. Binlerce çalışan kadın için yaz ayları biraz daha fazla hesap yapmak, biraz daha fazla koşturmak anlamına geliyor. "Çocuğu kime bırakacağım; yaz boyunca bakımını nasıl sağlayacağım; tatili unuttuk, artan masrafları nasıl karşılayacağız?" soruları birçok evde şimdiden konuşulmaya başladı.

Bu durum elbette her gün yeni zamlar, artan kiralar, düşen ve değerini her geçen gün yitiren ücretlerle katlanılamaz hale gelmiş durumda.

Tam da böyle bir dönemde, çok değil bir ay sonra 7-8 Temmuz'da Ankara'da NATO zirvesi toplanacak. İlk bakışta bu iki konu arasında bir ilişki yokmuş gibi görünebilir. Oysa bugün kadınların yaşadığı yoksulluk, bakım yükü, güvencesiz çalışma ve demokratik haklara yönelik saldırılar ile NATO'nun temsil ettiği savaş ve silahlanma politikaları doğrudan ilintilidir.

NATO emperyalist tekellerin çıkarı uğruna kurulmuş, kurulduğu günden bu güne kadar da bu görevi sürdürmüş bir silahlı bekçi, bir savaş örgütüdür. NATO'nun varlığı, sömürü ve emperyalist güç ilişkilerini yeniden

üreten, savaş ve silahlanmayı kalıcı hale getiren ve buna bağlı olarak daha fazla silah daha fazla askeri harcamasına gelir. Türkiye'de ise 26 kentte NATO ve ABD'nin kullanımına açık toplam 31 askeri üs ve tesis bulunuyor.

NATO'nun hedefi daha çok silahlanma

NATO ülkeleri, daha önce yüzde 2 olan savunma ve güvenlik harcamalarını 2035 yılına kadar GSYH'nin yüzde 5'ine çıkarma hedefi üzerinde anlaşmış durumda. Bunun yüzde 3,5'i doğrudan askeri harcamalar, yüzde 1,5'i ise güvenlik, altyapı ve ilgili alanlar için ayrılacak.

2026 yılı itibariyle Türkiye'nin yıllık ekonomik büyüklüğü 1,64 trilyon dolar düzeyinde. Halihazırda askeri harcamalara yüzde 2 oranında bütçe ayrılıyor. NATO'nun yüzde 5 hedefi gerçekleşirse bu yaklaşık 82 milyar dolarlık bir askeri harcamaya denk geliyor. Bu da büyük küçük her bir yurttaş için kişi başına ayda 3 bin 530 lira, yılda 42 bin 640 liranın doğrudan silaha ve savaşa ayrılacağı anlamına geliyor.

82 milyar dolar; Türkiye'nin birçok bakanlığının yıllık bütçesinden daha büyüktür, yüz binlerce kamu çalışanının ücretini karşılayabilecek bir kaynağa karşılık gelir. Bu para ile binlerce okul, kreş, öğrenci yurdu ve sağlık merkezi yapılabilir.

Bakanlığın yapı maliyetleri esas alınarak yapılan hesaplama göre, yalnızca bir savaş uçağının bütçeyle 520 mahallede, her biri 100 çocuk kapasiteli 520 ücretsiz kreş açılabilir; böylece 52 bin çocuğa hizmet sunulabilir. Binlerce kadının çocuk bakım sorununa çare bulunabilir.

Tek bir modern ana muharebe tankının 631 milyon liralık bedeliyle, şiddete maruz kalan yüzlerce kadına güvenli bir ortam sağlayacak her biri 100 kişi kapasiteli 15 adet tam teşekküllü kadın sığınmaevi sıfırdan inşa edilebilir.

Sadece gövde üretim maliyeti 229,6 milyon lira olan tek bir taktik SİHA'nın bütçesi, yetersiz beslenen tam 25 bin ilkökul çocuğunun tüm eğitim yılı boyunca her gün okulda bir öğün sağlıklı, ücretsiz yemek yemesini karşılamaya yeter.

Havada tek seferde ateşlenen tek bir güdümlü füzenin 34 milyon 43 bin liralık maliyeti, 3 bin 700 kadının ücretsiz HPV aşısını garanti altına alacak bir bütçeye eşittir.

Bütçe dediğimiz şey; sadece ekonomik bir veri değil hayatımızın nasıl örgütlendiği, nasıl yönetildiği ve nasıl yönetileceğiyle ilgilidir. Silaha ayrılan her milyar, kadınların bakım yükünü azaltacak kreşlerden, gençlerin eğitiminden, işçilerin sağlığından ve toplumun ortak ihtiyaçlarından eksilen milyarlardır. ➔

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Bugün ABD, AB ülkeleri, Çin ve Rusya arasında süren ekonomik, teknolojik ve askeri rekabet, yeni sa-

vaşlara kapı aralarken sadece dış politikayı değil, ülkelerin iç siyasetini ve emek rejimini de etkiliyor. Türkiye de NATO üyesi ve ABD emperyalizmine bağımlı bir kapitalist devlet olarak tüm bu süreçlerden bağımsız değil.

Mutlak butlan kararında olduğu gibi demokrasinin rafa kalktığı, halkın söz ve karar hakkının, seçme seçilme hakkının zayıfladığı ülkelerde savaş bütçeleri, silahlanma kararları daha kolay uygulanır. Çünkü savaş ve kriz dönemlerinde kapitalistlerin istikrar beklentisi ucuz emek ve örgütsüz bir işçi sınıfıdır.

Birbirinden ayrı sorular değil

Sekiz saat çalışıp üzerine neredeyse yarısı süresinde ek iş yaptığın halde yine de geçinemiyorsan, büyük şirketlerin vergileri sıfırlanırken ücretli çalışanlar vergi yükü altında ezim ezim eziliyor, buna rağmen ABD emperyalizminin güdümündeki NATO'nun emriyle güvenlikli politikalar artıyor, ve askeri harcamalara öncelik veriliyorsa, bu halk için değil; silah tekelininin kârı, sermaye temsilcisi iktidarların varlıklarını sağlama çabaları içindir. Muhalefet üzerinde yargının bir sopa olarak kullanılması, grev ve toplumsal itirazların, örgütlenmenin önüne gözetilme, tutuklama ve polis şiddetiyle gidilmesi boşuna değil. Oluşabilecek toplumsal bir itirazı bastırmak içindir. Bu nedenle savaş ve silahlanma politikaları yalnızca sınırların ya da orduların meselesi değildir. "Evde çocuğa kim bakacak, yaşlı annesine kim destek olacak, kadınlar çalışabilecek mi, gençler okuyabilecek mi, maaşımdan ne kadar vergi kesilecek, eşit özgür demokratik bir ortamda yaşayabilecek miyim?" sorularıyla doğrudan ilgilidir. Güvenlik adı altında silaha ayrılan her bir lira kadınların yaşamından eksilir.

Ama kadınlar ne zaman "Silaha değil kadınlara bütçe" dese "Onunla bu aynı şey mi, ülke savunulmayacak mı, tehditler varken ordu güçlü olmak zorunda değil mi?" itirazları peş peşe sıralanır. Irak'ta, Suriye'de çocuğunu kaybeden annenin, Afganistan'da eve kapatılan kadının, Ukrayna'da bodrumlarda doğum yapanın, bu topraklarda eşit yurttaşlık talebi milli güvenlik adıyla onlarca yıldır bastırılan Kürt kadının tanıklığıyla biliyoruz; kapitalist düzende büyük ordular halkları değil, iktidarları korur. Türkiye dünyanın en büyük ordularından birine sahip, askeri bütçesi son üç yılda iki katına çıktı ama kreş yok, sığınak yok, emekçi kadının yaşamında güvenlik yok. Savaşın faturası yalnızca bombaların düştüğü yere kesilmiyor; her silah alımı işçinin vergisinden çıkıyor, her harcama artışı bir kreşin, bir sığınacağın, bir aşının iptaline dönüşüyor. Ve tüm bu koşullarda bombaların katlettiği kadar çocuk, kadın, işçi katlediliyor bu ülkede!

Emekçi kadının ihtiyacı duyduğu 'güvenlik' bu mu?

Bir işçi ve emekçi kadın açısından güvenlik şudur; iş bulmak, işini kaybetmemektir.

Silaha ayrılan her milyar; kreşlerden, okullardan, kadın sığınaklarından ve sağlıktan eksiliyor. NATO zirvesi yaklaşırken soru yeniden gündemde: Bir silah kaç kreş eder?

BİR SİLAH KAÇ KREŞ EDER?

ASKERİ TEÇHİZAT (1 ADET)	ORTALAMA MALİYETİ	KREŞ SAYISI (KAPASİTE 100)
TAKTİK SİHA (Gövdesi) 	229.6 MİLYON TL	15 KREŞ
SAVAŞ TANKI (Altay tipi) 	631 MİLYON TL	41 KREŞ
SAVAŞ UÇAĞI (F16 Blok 70) 	8.03 MİLYAR TL	520 KREŞ

Çocuğunu bırakacak kreş bulabilmektir. Evde, okulda, sokakta şiddete uğramamaktır. Depremde evinin başına yıkılmamasıdır. Hastalandığında tedavi olabilmesidir. İnsanca çalışabilmesi ve insanca yaşayabilmesidir. Yani emekçiler açısından güvenlik öncelikle yaşam güvencesidir.

Kadınlar NATO karşıtı, barış ve demokrasi mücadelesinin öznesidir. Çünkü savaş ve silahlanma politikalarının en doğrudan etkilediği hayatlar kadınların hayatlarıdır. Toplumsal üretimden savaşa ayrılan her bir lira en çok da kadın ve çocukların yaşamından çalar. Bütçe savaş harcamalarına ayrıldıkça ilk eksilen şey eğitim, sağlık ve sosyal destek mekanizmaları olur. Bu da kadınların omzundaki yükü daha da büyütür, çalışma yaşamına katılımını güvencesiz ve esnek hale getirir, sömürü derinleşir, ücretler düşer, yoksulluk artar. Giderek otoriterleşen rejimler, örgütlenmeyi risk olarak gördükçe kadınların sendikall hakları, iş yerinde eşitlik mücadelesi ve toplumsal yaşamda söz sahibi olma imkanları zayıflar. Bu yüzden barış mücadelesi kadınlar için salt bir savaş karşıtlığı değil, yaşamın yeniden kurulmasıdır. Daha fazla kreş, daha fazla sosyal hizmet, daha güvenli bir yaşam, daha güvenceli çalışma demektir.

NATO karşıtı anti-emperyalist mücadele, yalnızca dış politikaya dair bir tutum değil; doğrudan yaşamın kendisini savunma, emek ve gelecek mücadelesidir. Bu yüzden NATO zirvesi Ankara'ya gelirken iş yerinde, ma-

halleder, okulda mutlak butlana karşı demokrasi mücadelesiyle antiemperyalist mücadeleyi buluşturmak kadınların en temel gündemidir. Ve bütün bu tablo içinde soru yeniden aynı yere döner:
Bir silah kaç kreş eder?

* Türkiye 2024 yılında ABD'li silah tekelci Lockheed Martin ile 40 adet F16 Blok 70 tipi savaş uçağı tedarik anlaşması imzaladı.

Not: Tablodaki veriler hesaplanırken Çevre, Şehircilik ve İmar Bakanlığı yapı yaklaşık birim maliyet verileri ile savunma sanayi verileri ve devletler arası ihale/satın alım sözleşmelerindeki resmi beyanlar baz alınmıştır. Güncel dolar kuru 45.91 lira üzerinden hesaplanmıştır, rakamlar kura göre değişiklik gösterebilir.

Bayrak tartışmasının arka planı:

ODTÜ'de kadınlar ne yaşadı?

Derin Şimşek

Milliyetçilik
örtüsü ve
derinleşen
kadın
düşmanlığı

Fotoğraf: Flickr.com/Ziya Köseoğlu

SUNU

Türkiye'de milliyetçilik ve devlet dini üzerinden inşa edilen ulus bilinci, işçi sınıfının ve kadınların maruz kaldığı ekonomik ve sosyal adaletsizlikleri perdelemek için kullanılıyor. İktidarın, her türlü muhalif sesi ve hak arayışını dış güçler veya iç düşmanlar söylemiyle bastırıldığı bu düzende kadınlar, hedef tahtasına oturtularak medeni haklarından mahrum bırakılmak isteniyor. Bu durumda şoven-milliyetçi gruplar iktidarın sesi olmaya, provokasyonlarla diğer hareketleri marjinalleştirmeye çalışıyor. Ayrıca bu süreç sadece Türkiye ile sınırlı değil. Dünyanın dört bir yanında sağcı kadın hareketleri uç veriyor.

Dergimizin bu dosyasında milliyetçilik ve kadın örgütlenmelerine mercek tutuyoruz.

Geçtiğimiz haftalarda, 6 Mayıs'ta Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Bahar Şenliğinde yaşanan provokasyon gündeme geldi. Şenliğin Devrim sahnesinde çıkan ilk sanatçı olarak geleneksel Devrim yürüyüşünü selamlayan İlkay Akkaya sahne alırken, Devrim Stadyumunda, ellerinde Türk bayrağı bulunan bir grup sloganlarla, yuhalamalarla ve bozkurt işaretleri eşliğinde sahneyi bastırmaya çalışmıştı. Stadyumda bulunan öğrencilerin bu provokasyona müdahale etmesi ile ilgili görüntüler, "Türk bayrağına saldırı" şeklinde servis edildi. Bu olay ve ardından gelişen süreçte yaşananlar ise, kampüs içinde üniversiteli kadınların güvende hissetmediği bir ortam yarattı. Olayın yaşandığı 6 Mayıs günü ve ertesi gün kampüs içinde gerçekleşen "bayrak yürüyüşü" sırasında sarf edilen cinsiyetçi küfürler ve bu yürüyüşe katılan/düzenleyen kişilerin öğrencilere yönelik taciz ve saldırıları, bu güvensizliğin yalnızca bir histen ibaret olmadığını göstermiş oldu.

Kadınlar neden güvensizdi?

ODTÜ öğrencileri geleneksel ODTÜ Devrim Yürüyüşünde bu sene "Emperyalizme ve Faşizme Karşı Eşitlik, Özgürlük ve Sosyalizm için ODTÜ Devrim'e Yürüyor" şiarıyla yürüdü. Her sene olduğu gibi öğrenciler yürüyüşü boyunca savaş politikalarına, yoksulluğa, kadın cinayetlerine, LGBTİ haklarına yapılan ihlallere de ses çıkardılar. Bu pankartlardan birkaçında "Yaşamımızdan çalan, emeğimizi ucuzlaştıran politikalara karşı aile yılı değil, mücadele yılı!" "Gülistan, Rojin, İlayda ve kaybettiğimiz tüm kız kardeşlerimiz için tehdit, baskı, yoksulluğa karşı kadın mücadelesini büyütüyoruz!" yazıyordu. Devrim Yürüyüşü her zaman ODTÜ'lü kadınlar için bir araya gelip kendi taleplerini

ve sözlerini dile getirebildikleri bir yer oldu. Taleplerini bu sene "Etkin CİTÖB güvenli kampüsü!", "Kadın, yaşam, özgürlük", "Nitelikli barınma istiyoruz!" sloganlarıyla haykırmak, ODTÜ geleneğini yaşatmak için yürüyen kadınlar, yürüyüşten sonra mumlarla çimlere "Devrim" yazmaya çalıştıkları anda bu provokasyonla karşı karşıya kaldı. Yaşananlar, bayrağa saldırı olarak sunulan bu provokasyonların aslının ODTÜ öğrencilerinin talepleri için mücadele etme amacıyla bir araya geldiği alana, Devrim Yürüyüşünün anlamına ve ODTÜ öğrencileri geleneğinin bir parçası olan Bahar Şenliğine karşı yapılan bir saldırı olduğunu bizlere gösterdi. Genç kadınların yürüyüşe yansıtacağı talepler, provokasyon ile gölgelenmeye çalışıldı. Keza günün devamında ve ertesi gün, Devrim Yürüyüşünü birlikte örgütleyen ODTÜ öğrencilerinin taleplerinin öne çıkarılması yerine "Türk bayrağına saldırı" söylemi servis edilmeye devam edildi.

Bayrak yürüyüşünden sonra Şenlik sahnesinin başlaması ve havanın kararmasıyla artan şiddet ve tacizlerle birçok kadın alanı terk etmek zorunda hissedince, Uluslararası Gençlik Topluluğundan bir genç kadın (UGT) bu olaylara karşı açıklama yapmak için sahneye çıktı. Kadın öğrencinin sahneye çıkması ve konuşmaya başlamasıyla birlikte yuhalamalar başladı. Öyle ki birçok kişi yuhalamalardan açıklamayı bile duyamadı. Tacize karşı ses çıkarılmasının bile bu grupların başını çektiği bir grup tarafından yuhalaması tacizlerin önüne geçilmesine engel olan bir müdahale oldu. Bu durum, birçok kadının en güvende hissettikleri kampüslerinde bile güvensiz hissetmelerine neden oldu. Aynı zamanda bayrak altına sığınanların aslında neyi hedeflediğini de bir kez daha göstermiş oldu.

Güvensizliğin sorumlusu kim?

Şenliğin ilk günü yaşananların ardından, hemen ertesi gün Vatan Partisinin gençlik örgütü Türkiye Gençlik Birliği

(TGB), Zafer Partisi Gençlik Kolları, İstiklal Kadınları Hareketi, İyi Parti gibi oluşumlar bayrak yürüyüşü adı altında ODTÜ A1 Kapısına toplanma çağrısı yaptı. ODTÜ'lü kadınlar açısından kampüste güvensiz hissetmelerine sebep olan tüm bu sürecin çağrıcılardan biri de İstiklal Kadın Hareketi isimli bir örgüttü. Bir süredir "Türk kadını" söylemi üzerinden, kadınların ulusal kimlik tanımayan şiddetsiz bir yaşam gibi talepleri etrafında yürüttükleri mücadeleyi baltalamaya çalışan bu hareket, daha önce de 8 Mart alanında alandaki kadınlara cinsiyetçi küfürler etmesiyle de hatırlanabilir. Kadınların birbirleriyle kurdukları kız kardeşlik bağlarını saldırgan bir biçimde parçalamayı kendine görev edinmiş bu hareket, ODTÜ'de de taleplerini haykıran genç kadınların sosyal medya üzerinden fotoğraflarını teşhir ederek hedef göstermekten çekinmedi.

ODTÜ'lü kadınlar ne öğrendi?

Bahar Şenliğinde yaşanan bu olaylar birçok kadını kötü etkilemiş olsa da bu bizleri mücadeleden alı koymadı, koyamaz. Çünkü ODTÜ'lü kadınların bu tarz saldırganlıklarla karşılaştığı ilk an bu değil. 2024 yılının sonlarında kadınların "Biz kadınlar barışta ısrarcıyız! Ancak yasaklarla savaşaacağız!" yazdığı duvara karşı yapılan saldırılar da yine milliyetçi gruplar tarafından, kurt işaretleriyle gerçekleştirilmişti. Bu hamleler kadınları yıldırma çabısına da her seferinde kadınların birbirine daha sıkı tutunmasıyla, ortak talepleri etrafında birleşerek birlikte mücadele etmesiyle bu saldırılar sönmülenebildi. 2016'da ODTÜ'de CİTÖB'ün kurulması, Gazi Üniversitesinde bütün baskılara rağmen Kadın Çalışmaları Topluluğu kurulması, ODTÜ'de CİTÖB'ün etkinleştirilmesi için 3 bin 200 imzanın toplanması sonucu düzenli CİTÖB eğitimlerinin tekrardan başlaması bu mücadelelerin sadece bir kısmı.

Bizler güvenli yurtlar, güvenli kampüsler, Etkin CİTÖB gibi talepler etrafında birleşip mücadele ettiğimiz sürece, iktidarın ve iktidara yedeklenen kesimlerin kadın mücadelesine, bu mücadeleyle edindiğimiz haklara zarar vermesi söz konusu bile olamaz. Tam olarak bu sebepten dolayı bayrak ya da herhangi bir başka ulusal sembolün altına saklanarak bu mücadeleye zarar vermek isteyenlere mahal vermeden, bizleri ayırıştırarak değil birleştiren taleplerimiz etrafında mücadele etmekten vazgeçmeyeceğiz. Bunu yapmanın yolu ise üniversiteli genç kadınlar için kendi topluluklarında, kendi kurdukları dayanışma gruplarında bir araya gelmekte saklıdır.

Kadınların vatanı, milleti, bayrağı

Nuray Sancar

‘Vatan kadınların her odasına, her sokağın pasaportsuz ve rahatça girebildiği; yönettiği ve denetleyebildiği tertemiz, büyük evidir. O yuvayı emeğiyle, direnciyle kurmuştur, yine kurabilir. Yurtseverliğin ezilen kadınlar için anlamı budur.’

İnternet arama motoruna “Vatan nedir?” diye yazdığımızda yapay zeka teknolojisinin hazırladığı, aşağı yukarı şöyle bir cevap gelir önünüze: “Vatan bir milletin üzerinde bağımsız olarak yaşadığı, kültürünü oluşturduğu, vatanları belli toprak parçası, yurt ve memleket demektir. Sadece coğrafi bir toprak parçası değil manevi değerleri de içeren, kişinin doğup büyüdüğü veya ev olarak gördüğü yerdir.”

Yapay zekanın sayısız verinin içinden süzerek yaptığı bu kısa özetin içindeki her kavram ayrı bir tartışma konusudur. Kişinin doğup büyüdüğü ev ile onun ait olduğu “bir milletin bağımsız olarak yaşadığı, kültürünü oluşturduğu toprak parçası” arasındaki ilişki nasıl kurulur ve giderek bu bağ sayesinde o toprak parçası nasıl kutsallaştırılır sorusunun yanıtı da yoktur bu tarifte.

Resmi tarih yazımına göre Türkler Anadolu’ya 1071 yılında girdiler ve burayı yurt edindiler. Söylencenin yansıttığı, gerçeğin yalnızca bir parçasıydı. Anadolu o zamanlar çeşitli yurtluklara bölünmüş bir toprak parçasıydı. 1299’da kurulan Osmanlı İmparatorluğunun sarayında Anadolu halkları “etraki bi idrak” yani idraksiz Türkler olarak aşağılanıyordu. Bugün Türklerin soy ağacına haşmetiyle yerleştirilen Osmanlı, kendisini Türk olarak adlandırmıyordu. Fetihler çağında, bir kavimden İmparatorluk yaratan hiçbir devletin teb’ası zaten bir millet olarak adlandırılmazdı. Çünkü millet, milliyet bilinci yoktu. Millet veya ulus hukuki bir terim olarak gündeme çok sonraları, neredeyse 19. yüzyılda girdi.

Aynı dili konuşan, aynı kültürden beslenen toplulukları bir araya getirerek bir iç pazar yaratmak isteyen ticaret burjuvazisinin ekonomi politik ihtiyaçlarının da ürünüydü, vatan. Ancak lehçelerinden arınmış rafineleşmiş bir dil, ortak bir tarih bilinci, ortak ataların tasniifi, ulusun dağıntık kut-sallarının bir çatı altında sistematik bir biçimde toplanması, mitlerin ayıklanması kendiliğinden değil; ulus devletlerin yaratmak istediği millet şuurunun işleme sürecinde ortaya çıktı.

Yıkılan son imparatorluklar arasındaki Osmanlı imparatorluğunda da vatan kavramının ortaya çıkışı yine 19. yüzyılın ortalarıydı. İmparatorluğu oluşturan ulusların bağımsızlık ve ayrılma taleplerinin yoğunlaşması; 1913 Balkan Savaşı ile birlikte Batı topraklarının kopması ve Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ortadoğu’nun İngiltere ve Fransa tarafından sömürgeleştirilmesiyle sonuçlandı. “Türklük” bilincini oluşturan da bu gelişmeler oldu.

1923 yılında Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Türkiye’nin karmaşık nüfus yapısının bir ulusa dönüştürülmesi yeni devletin en önemli işlerinden biri oldu. Ezelden beri var olduğunun kanıtlarını toplamadan, ona ortak bir ülkü ve gelecek tayin etmeden Anado-

lu’nun karmaşık etnik yapısından “tasada, kıvançta ortak” bir ulusal bütünlük çıkmazdı. Etnik ve mezhebi ayrımlara bölünmüş, sınıf farklılıklarının olduğu, toprak ağalarıyla ile topraksız köylülerin çatışmalı ilişkisinin sürdüğü genç cumhuriyetin bu birlik ve bütünlüğe şiddetle ihtiyacı vardı.

Osmanlı ve devamındaki Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli işi, nüfusu Türklük çatısı altında birleştirmektir: “Sınıfsız imtiyazsız kaynaşmış bir kitle” yaratma iddiasıyla sınıflar mesleklerle indirgendi, mezhepler Diyanet İşleri Başkanlığı nezaretinde yaratılan devlet dini bağlamında yok sayıldı, milliyetler ve farklı milletler kesintisiz mübadeleler ile ülkeden çıkarıldı, “vatanlaş Türkçe konuş” kampanyalarıyla farklı dillerin varlığı yasaklandı. Her birey artık sadece Türk’tü. Vatandaşlık Türk milletinin bir unsuru olan birey tanınan haklar, kısıtlamalar ve görevler ile tanımlanmıştı.

Bu inşa sürecinde kadınlara özel bir rol de belirlendi. Özellikle üst sınıftan kadınlar; Türk milletinin kültür, görgü, Türklüğün doğuştan var olan hasleti, eşitlik ve modernleşme gibi kavramlar eşliğinde yürütülen açılımın başlıca göstergesi, en önemli sahne figürüydü. Türk kadını milletin şefkatli, toparlayıcı, estetik yüzü olacaktı. Ancak emekçi kadınlar vatandaş hakları bakımından en gerideydi. Seçme seçilme hakkını 1935’te kazanabildi. Kadın meslekleri olarak görülen düşük standartlı işlerde düşük ücretle çalıştı.

Vatan ve vatandaş

Gerçekte millet hiçbir yerde türdeş bir topluluk değil; farklı sınıflardan oluşan, milli servetin büyük bir çoğunluğunu aralarında paylaşan sınıfın en tepede olduğu bölünmüş bir topluluktur. Çıkarları birbirinden farklı olan bu topluluğa bütünlük duygusunu veren, Anayasa’daki ve yasalardaki “eşitlik” düzenlemesidir. Ne var ki servet ve iktidarı elinde tutanların sahip olduğu olanaklar emekçilerin sahip olduklarından çok daha fazladır. Bu nedenle ezilen sınıflar tarih boyunca fiili eşitlik için örgütlenmiş ve mücadele etmiştir.

Yeni Türkiye Cumhuriyeti’nin görünen yüzünde yer alan modern kadınların ardında toprak işiyle uğraşan çok çocuklu köylü kadınlar, fabrikalarda ezilen ya da çalışmadığı için açlık ve yoksulluk çeken bir kadın kitlesi vardır. Yine, yoksul kesimlerin kadınlarının bakım yükünü sırtladığı, çalışırken en düşük ücreti aldığı bir dünyada kadın erkek eşitliği de söz konusu edilemez. Bu eşitsizliğin üstünü örtmek için devlet, daima iç ve dış düşman rezervini elinde bulundurur. Türkiye’de bunun başlıca hedeflerinden biri uzun yıllardır Kürtler olmuştur. Dış düşman ise sayısız. Bütün komşuların vatana ve millete kastedenler olarak propaganda edildiği resmi iletişim sistemi, yurttaşları her fırsatta bayrağın gölgesinde toplanmaya çağırır. Bu neredeyse günlük çağrıya dönüşen okullarda, devlet törenlerinde ritüelleşen

çağrı, millet oluşun bir dış vurumuna dönüşür.

Bu resmi ritüellerin dışında da parlamentodaki ve dışındaki, milliyetçiliği kimseye bırakmayan partiler ve taraftarları en milliyetçi kesimin kendilerinin olduğunu kanıtlamak için toplumsal ajitasyonu turmandırmak, gösteriler düzenlemek, linç gruplarını tetiklemek için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Bugün ise, bir tarafı milliyetçi-şoven damarın diğer tarafı kendi yorumladığı bir dinin sahibi gibi davranan iktidar koalisyonu için, iç düşman ana muhalefet partisine kadar genişlemiştir. Bunun siyasi ve toplumsal sonuçlarını gündelik bir vakaya dönüşen kayyum uygulamasıyla, rakip partinin belediyelerine yapılan operasyonlarında görüyoruz.

Bu siyasi operasyonların yanı sıra, gündelik yaşamda da hoşnutsuzluk ve tepki yaratacak figürler devlet eliyle belirlenmektedir. Eserleri yeterince milli bulunmayan sanatçılar, kostümleri “uygunsuz” görülen kadın şarkıcılar, dayatılan yaşam biçimini benimsemeyen kadınlar, boşanmak isteyenler, kendilerine biçilen dar toplumsal rolleri reddedenler giderek hedef haline getirilmektedir. Başboş ilan edilen sokak

hayvanları, fenomenler ve daha birçok kesim de “yerli ve milli olmayan” unsurlar olarak düşmanlaştırılmaktadır. Kişi kişinin kurdu haline getirilmeye çalışılmaktadır. Yargı bu nüfus terbiyesinin de güdümlü aparatı haline getirilmiştir.

Hangi bayrak altında?

Süreçten yana olmamanın göstergesi de süreçten yana olmanın ifadesi de aynı bayrak dalgalandırarak yapılıyor. Bayrak her seferinde kimin elindeyse onun değerlerinin simgesine dönüşüyor. Toplumun zenginliklerini yiyip bitirenler de, oy talep edenler de, kara para toplayan mafyanın da sığındığı yer aynı bayrak olabilir. Birbirini iç düşman olarak kodlayanlar diğerinin üstüne bayrakla gidebiliyor. İsteniyor ki milleti soyan da soyulan da aynı bayrak altına toplansın! İstismar edilen kadınlar erkek aynı bayrak altında eşitlensin.

Oysa bir bayrak yurttaşların özgür ve gerçekten eşit olduğu bir vatan kurulduğunda herkesin bayrağı olabilir; altında herkesin aynı gururu duyduğu bir simgeye dönüşür. Bugünkü gerçeklik içinde bayrak kendini diğerlerinden ayırmanın, ayrıcalıklarını ilan etmenin, kendi şahsında vatanın sahipliğini kimseye bırakmamanın aracı olarak görülmüyor.

Gazze halkı soykırıma uğrarken İsrail ile ticari ilişkilerini sürdüren ve böylece siyonizmin ve emperyalizmin üstü örtülü destekçiliğini yapan iktidarın bir yandan da yüz binlerce insanı Galata’da toplayarak milliyetçi ve dini duyguları kışkırtarak mitingler düzenlediği, ama hak taleplerine, 1 Mayıs’lara meydanları yasakladığı bir ülke burası. Eşitsizliğin Anayasal ve yasal örtülerine bile ihtiyaç duyulmuyor.

Bayrağın gölgesinde bu rekabet sahneleniyor. Vatan iç düşmanlara karşı en yüksek dozda nefret gösterildikçe korunduğu sanılan bir toprak, vatandaş Anayasaya değil kurt kanununa tabi bir varlık olarak muamele görüyor. Emekçi sınıflardan gelenlerin bir sınıf olduklarını hatırlamalarına siyaseten izin verilmemesine rağmen sırf Türk oldukları için patronlar sınıfıyla aynı duyguları paylaştığı hayali toplum, millet olarak resmediliyor.

Egemen ve bağımsız bir ülkede eşit, özgür ve mutlu yaşamak için...

Bütün yeraltı yer üstü kaynakları iktidar tarafından yerli yabancı şirket ortaklıklarına hibe edilmiş veya satılmış bir ülkenin bağımsız bir vatan olması mümkün değildir. Akbelen’de köylülerin yaşam alanlarına çöken Limak Holding ve IC Holding ortaklığına karşı mücadele eden kadınlar arasında yer alan ve 42 gün yasa dışı olarak tutuklanan Esra Işık ve mücadele arkadaşları egemenliğin ulusa değil, yerli yabancı tekelere ait olduğunu çok açık biçimde gösterdi. Türkiye’yi bir

Fotoğraf: Ekmeç ve Gül

ucuz emek cehennemine çevirerek halkın ortak mülkiyet alanlarını ve değerlerini yine emperyalist tekelere satan bir iktidar ulusal egemenlik kavramıyla birlikte anılamaz.

Bugün yerli ve milli değerlerin söval-yeliğine ellerinde bayraklarla koşan linç ve kargaşa güruhlarının, onları kollayan iktidar destekçilerinin bu artık gizlenemeyen bağımlılık durumuna karşı hiçbir itirazları yoktur.

İşçi ücretlerinin, emekçi ve emekli maaşlarının ne kadar olacağına varıncaya kadar uluslararası finans kurumları tarafından belirlenen bir ülkede kadına biçilen rol de bağımlılık olmuştur. Erkek egemen sistem kadınları aile içindeki erkeklere bağımlılaştırırken, kadınların medeni haklarını ellerinden almakta, can güvenliklerini de tehdit edilmektedir. Kadına yönelik şiddet neredeyse coğrafi sınırları içinde görünmez ayrıcalık sınırları çizmekle meşgul iktidarın keskin kılıçlarından biri halindedir. Hemen her dönem kadın haklarının tartışmaya açılması; torba yasalar içinde kadının çocuk yaşta evlenmesinin yolunun açılması, okulsuzlaştırma sürecinde en önce kızların gözden çıkarılması bir tesadüf değildir.

Bugün işsizlik ve yoksulluk yüzünden bir önceki ve sonraki kuşağın bakım işleri kadınların üzerine yüklenmiş durumdadır. Kadınlara ait bambaşka bir vatandaşlık düzeni oluşturuldu. Bazen yasalarındaki değişikliklerle, bazen her kurumun başında bulunan küçük küçük tek adamların tehdit ve ya teşvikleriyle, o da oluyorsa evin içindeki ve sokaktaki hazır, donanmış şiddet failleriyle terbiye etmek suretiyle kadınlar sindiriliyor.

İktidar için açık açık ilan edilmemiş siyasi iç düşmanlardan biri de kadınlar. Emekleri sömürülerek, annelikleri istismar edilerek, bedenleri kontrol altında tutularak, duyguları ve talepleri bastırılarak, sürekli şiddet tehdidi altında, vatanlarında küçük bir alana sıkıştırılmaya çalışılanlar da onlar.

Bütün zenginliklere, üretim araçlarına sahip, ekonomide ve siyasette tekelleşmiş bir azınlığın kendileri için bağ bostana çevirdikleri vatan, bu sömürücü kapitalistlerden geri alınamaz durumda. Memleketin

çarklarını çeviren nüfusun yarısı; işçi kadınlar, kamu emekçileri, hemşireler, açıcılar, öğretmenler, yevmiyeciler, sanatçılar, akademisyenler kısacası geçimini emeğiyle sağlayan kadınların vatanı öldürülmek için herkesin arkasını kolladığı bir yer değildir. Kadınları vatana bağlayan nitelikli bağ “gerçekten” eşit yurttaşlık, koruyucu medeni haklar, bakım emeğinin toplumsallaşması, kamu bütçesinde kadınları gözetilen düzenlemeler, gözleri arkada kalmadan çocukları için huzurla büyüyecekleri bakım, eğitim ve sağlık sisteminin varlığı, yaşanabilir konut ve çevre düzenlemesi, yerel ve genel düzeyde politik söz söyleme ve karar alma süreçlerine etkin ve engelsiz katılım, örgütlenme özgürlüğüdür.

Egemen ve bağımsız, eşitlikçi ve özgür bir ülke hayal değildir. Kadınların modern köleler olmadığı, fetvalar ve resmi direktiflerle yönetilmediği, yüksek koltuklarda oturanlar veya en yakındaki ustabaşar tarafından aşağılanmadığı, ders kitaplarında ikinci sınıf yurttaş olarak gösterilmediği, örgütlü bir toplumun karar ve yetki sahibi bireyleri olarak gelişmelerinin önünün açıldığı bir toplumun eşit bireyleri olmaları mümkündür.

Bu hapishaneden kurtuluşun yolu kadınların örgütlü mücadelesinden geçiyor. Kadınlar elbette mücadele etmeye devam ediyorlar. Bu parlayıp sönen mücadelelerin, bölgesel ve olay bazlı direnişlerin kadınların birleşik söz ve eylemleri güven-ceye alan bir hedefi olmadığı sürece; her tekil kazanım, bir başka yerde bir başka zamanda yeniden başlamaya, sil baştan harekete geçmeye mahkum kalacaktır.

Bugün direniş, grev ve eylemlerde dile getirilen taleplerin yarattığı birikim taşıdığı zaman, vatanın kadın erkek bütün ezilenlerinin de altında toplandığı bayrak o zaman sömürücüleri, mafyatik organizasyonları, kadın düşmanlarını, şovenizmin değil özgürlük ve eşitliğin bayrağı olabilir.

Kadınlar ancak bunun farkında olarak mücadele ettikleri ve kazandıkları oranda sınıfsız ve imtiyazsız, eşitlik içinde bir vatanın kuruluşunda özne olabilirler. Yurt o zaman özgür, yurttaşlık o zaman gerçek, bayrak herkesin altında toplandığı bir simge olabilir.

8 Aralık 1934 tarihli Akşam gazetesinde Türk Kadınlar Birliği’nin Beyazıt mitingi fotoğraflarından

Maskenin ardında: Kadınların öfkelerini düzenin hizmetine sunanlar

İktidar, artan kadın cinayetleri ve yoksulluk karşısında tepkili olan kadınları, muhalif görünümli milliyetçi gruplarla kendi lehine örgütlemeye çalışıyor. Bu gruplar işçi kadınların mücadelesini hedef alıyor.

Sermaye iktidarı açısından görece güçlü bir muhalefet gösteren işçi, emekçi ve öğrenci kadınlar; üniversitelerde, iş yerlerinde ve buldukları mahallelerde yaşadıkları sorunlara, yoksulluğa, iktidar eliyle palazlanan şiddete, güvencesizliğe, savaş politikalarına ve halkın tüm demokratik haklarına yönelik saldırılara karşı tepki göstermeyi çeşitli zorluklar ve eksikliklere rağmen sürdürüyor. Özellikle şiddet ve cinayetlerin artması, iktidarın cezazsızlık politikalarının ve kadınların yaşam haklarını korumamaya yönelik tutumunun son dönemde daha açık biçimde ortaya çıkması, kadınları iktidar ve onun politikalarından uzaklaştırıyor. Hâl böyleyken kadınların var olan tepkisini iktidarın lehine örgütlemeye çalışan ve son dönemde daha görünür hâle gelen muhalif görünümli çeşitli gruplarla karşılaşıyoruz.

Meydanlarda beliren milliyetçi izler

2024 yılında Ayşenur ve İkbâl'in vahşice katledilmesinin ardından özellikle üniversitelerde kadın topluluklarının öncülüğünde kitlesel eylemler gerçekleşmişti. Bu protestolarda, ufak da olsa bazı gruplar tarafından "Jin, jyan, azadi" sloganına karşı çeşitli tartışmalar yürütülmeye çalışılmıştı. Ancak kadınların kız kardeşleriyle dayanışma arzularının baskın geldiği bir ortamda bu tartışmalar o denli karşılık bulmadı. Ardından gelen 19 Mart sürecinde ise özellikle gençler arasında seküler milliyetçi eğilimler görünür olmaya başladı. Bu eğilim, Türkiye'de uzun süredir resmi olarak baskın olan İslamcı motiflerle süslenmiş milliyetçilik ve etnik/ırksal zemine dayanan radikal milliyetçiliğin ortaklığı dışındadır; bu milliyetçilik de karakterize olmuş Saray iktidarının karşısında haklarını savunmak isteyen ancak gerek göçmen karşıtlığı gerek Kürt ulusuna yönelik

devlet tarafından palazlanan düşmanlıktan etkilenen gençlerde görülmüyordu. Bu süreçte ve sonrasında 8 Mart ve 25 Kasım meydanlarında kadınların dövizlerinde de bunun izlerini görmek mümkündür.

Böyle bir atmosferde, geçtiğimiz 8 Mart'ta İstiklal Kadın Hareketi Derneği İzmir merkezli olarak resmen kuruldu. Daha önce nasıl bir örgütlenme modeli kullandıklarını bilmiyoruz. Derneğin kendi internet sitesinde ise şu ifadeler yer alıyor: "Bölücü ve yabancı güdümlü yapılara karşı milli değerlere sahip çıkan cesur Türk kadınları olarak bir araya geldik... Türk kadını; tarih boyunca yalnızca evinin değil, vatanın da bekçisi olmuştur." Aynı zamanda dernek başkanının da daha önce "kadınların güvenliği" söylemini kullanarak göçmen karşıtlığını körükleyen Zafer Partisi ile ilişkisi olduğu biliniyor.

Milli Kadın Hareketi de başlangıçta sözünü ettiğimiz eğilimlere yönelik hamle yapan gruplardan bir diğeri. Aslında Milli Kadın Hareketi, Mart 2024'te Aydınlik gazetesinde yayımlanan bir köşe yazısında şu sözlerle anlatılıyor: "Milli Kadın Hareketi, kadınlarımıza Batı'nın dayattığı her türlü ekonomik, siyasi ve kültürel saldırılara, yaptırımlara karşı birlik çağrısıdır." Aslında bu, Vatan Partisi ile ilişkili olan Cumhuriyet Kadınları Derneğinin birleşme çağrısını yaptığı bir hareket. Bu hareket, Cumhuriyet'in kadınlara kazandırdığı hakları korumak için bir araya geldiğini iddia etse de belli konularda iktidar yanlısı tutumunu gizleme ihtiyacı duymuyor.

Bu iki hareket de Türk kadınlarını "Batı" ya da "yabancı" dayatmalara karşı özüne dönmeye çağırıyor, "vatanın"

da bu saldırılara karşı korunmasında kadınlara görev yükleyen bir noktada duruyor. Peki, bu yabancı dayatmalar ne, vatani kime karşı korumayı amaçlıyorlar, bunu yapmak için pratikte ne yapıyorlar ve bunun kadınlarla ne ilgisi var?

Kadınların değil, 'iç cephenin' safında

Önce Milli Kadın Hareketi ile başlayalım. Milli Kadın Hareketinin çağrısını yapan Cumhuriyet Kadınları Derneği, uzun süredir işçi ve emekçi kadınların hak taleplerine karşı düşmanca bir tutum sergileyen iktidarla "iç cephe" fikrinde ortaklaştığını söylüyor. İktidarın iç cephe tartışmasının, Orta Doğu'daki paylaşım sürecinde, başta ABD olmak üzere emperyalistlerle kurduğu siyasi ve ekonomik ilişkiler devam ederken Türkiye içinde herhangi bir muhalif güce izin vermemenin sözdeki karşılığı olduğunu bugün daha net görebiliyoruz. Bu muhalif güçler ise yalnızca CHP, DEM Parti gibi siyasi partiler değil. Aslında işçi ve emekçilerin kendisinden oluşuyor. Milli güvenlik gerekçesiyle grevlerin yasaklandığı, kadınların boşanma hakkı gibi medeni haklarını savunmanın "Batı dayatması" olduğu bir ülkede iktidarın tartıştığı iç cephe, tüm işçi ve emekçi kadınların mücadelesine karşı da kurulmuş bir ortaklık isteğini de ifade ediyor. Ve tam bağımsızlık, egemenlik, kadının gücü gibi sloganları öne çıkartmaya çalışan

Milli Kadın Hareketi, işçi ve emekçi kadınları ve onların mü-

cadelesini "düşman" olarak kodlayan bir iç cepheyi savunuyor. Kadınların binbir mücadele ile kazanmaya çalıştığı özgürlüğü ise Aydınlik gazetesinde yer aldığı bahsettiğimiz yazıda kadınların özgürleşme mücadelesini "kafes" olarak tanımlayarak bu kafesi parçalayacaklarını ilan ediyorlar.

İstiklal Kadın Hareketi ise alanlardaki saldırganlığı ile daha çok öne çıktı bu süreçte. 2026 8 Mart'ında alanlarında kendini göstermeye çalışan bu grubun ilk icraatlarından biri, İstanbul Kadın Platformunun düzenlediği 8 Mart eyleminde cinsiyetçi küfürler eşliğinde; güvenli bir yaşam, barış ve sömürüye karşı birlikte mücadele gibi ortak temalar etrafında bir araya gelen kadınlara saldırmak oldu. Sonraki süreçte ise hak mücadelesi için yan yana gelen yurttaşların buldukları alanlara müdahale etmeyi ve provokasyon yaratmayı sürdürdüler. Ankara'da Doruk Madencilik'te çalışan maden işçilerinin eylemleri sırasında ve sonrasında Bağımsız Maden-İş'te örgütlü sendikacıları ve dayanışma için orada bulunan siyasi partileri, 1 Mayıs'ta Türkiye Komünist Partisinin eylemini ve son olarak da ODTÜ'deki Devrim Yürüyüşü'nü, öğrencileri, kadınları hedef göstermekten çekinmediler. Bu süreçte, kadınlar şiddete uğrarken ulaşamadığı, karakola gittiğinde eve gitmesini söyleyen polislerin, ne zaman gözaltı yapacağını dahi İstiklal Kadın Hareketinin sosyal medya hesabından öğrendik.

Bu grupların bugün ortaya koyduğu politik hat ise işçi, emekçi ve öğrenci kadınları kendi çıkarlarının tam tersine hareket edenlerle bir araya getirmeye; on-

ları şiddet, yoksulluk, sömürü kafesine hapseden sermayenin politik hamlelerine ikna etmeye ve kendi mücadelesini, asıl bir arada hareket edebileceği kız kardeşlerini unutturmaya hizmet ediyor. Bu gruplar, "muhalif" görünse de işçi ve emekçi kadınların özgürlük mücadelesinin tam karşısında yer alıyor.

İşte bu yüzden bu dönemde, bizi birbirimize düşman etmeye çalışanların dayandıkları ayrılıklara değil; bizi ortaklaşan taleplere, ortak çıkarlarımıza ve mücadele deneyimlerimize yaslanmak her zamankinden daha büyük bir önem taşıyor.

Ankara'daki butlan, bölgedeki kayyım:

Kadınlar neden birlikte yürümeli?

Elif Ekin Saltık
Diyarbakır

Üzerinden yıllar geçen 15 Temmuz darbe girişimini ve sonrasında inşa edilen o karanlık süreci hatırlamak, bugünün haritasını okumak için hepimize bir ayna tutuyor. Hatırlayalım; siyasi iktidarın faşist rejimi kurumsallaştırmak için dayanak yaptığı o günlerin ardından, binlerce insan haksız hukuksuz KHK'lerle işinden edildi, açıkla sınıandı. Ardı ardına gelen kayyımlarla halkın iradesi gasbedildi, Kürt siyasetçiler cezaevlerine atıldı. Ve tesadüf değildi, kayyımların bölge illerinde ilk hedef aldığı yerler kadın kurumları oldu. Kadın dernekleri kapatıldı, kadınlar kamusal alandan silinmek, yalnızlaştırılmak istendi. Bu abluka en çok da Kürt halkını ve Kürt kadınlarını vurdu.

Bugün ise hafızamızın bir diğer sayfasına, CHP'nin 38. Olağan Kurultayının iptaline ilişkin verilen "mutlak butlan" kararı ekleniyor. Kararın ardından batıda hararetli tartışmalar yaşanırken, Diyarbakır sokaklarında, bölge illerinde ilk bakışta bir yansıma görünmemiş olabilir. Ancak tek adam rejimini daha da güçlendirmek, sarsılan koltuğunu kalıcılaştırmak isteyen iktidarın bu hamlesi, sadece bir partinin iç meselesi ya da hukuki bir teknik detay değil. Bu, batısından doğusuna tüm halkların ortak geleceğini tehdit eden kolektif bir demokrasi sorunudur. Karşımızdaki fotoğrafı böyle okumak, buradan hareketle hattımızı belirlemek hepimizin geleceği açısından elzemdir.

İki ayrı konu değil tek bir merkez

İktidar yıllardır çok tanıdık bir taktik uyguluyor: Batı illerini ve bölgeyi birbirinden ayırmak, meseleleri sanki birbirine yabancı, bambaşka konularmış gibi ele aldirmek. Bölgedeki kayyım darbesine batı sessiz kalsın, batıdaki hukuksuzluğa bölge halkı sırtını dönsün istiyorlar. Çünkü çok iyi biliyorlar ki coğrafi sınırları aşan güçlü ve birleşik bir muhalefet, onların kurmak istediği bu sömürü ve baskı düzeninin önündeki en büyük engel.

İzmir'deki kadınların mutlak

Siyasi iktidarın batıyı ve bölgeyi bölerek, hak gasplarını ayrı meselelermiş gibi sunarak muhalefeti yalnızlaştırma hamlesine karşı kadınlar ortak kaderi görüyor.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

butlan kararına karşı yükselttiği ses tam da bu yüzden çok kıymetli. İzmirli kadınlar sokaktan haykırıyor: "Yargı, AKP ve patronlar yararına işliyor." İşte doğu ile batıyı birbirine bağlayan kopmaz zincir burada. Yargı mekanizması, fabrikada hakkını arayan işçinin karşısına barikat çıkaran patron için nasıl işliyorsa, bölgede halkın iradesini gasbeden, kadın derneklerinin kapısına kilit vuran zihniyet için de öyle işliyor. CHP kurultayına butlan müdahalesi yapan el ile fabrikada grev yasaklayan, tekstil atölyesinde kadının emeğinin en ucuza ve güvencesiz sömürsünün önünü açan el, aynı eldir.

Tam da bu yüzden, bölgedeki kadınların butlan meselesine karşı ortak mücadelenin asli bir parçası olması ne kadar elzemse, batıdaki kadınların da bölgeden yükselen barış çığlığına ses olması o kadar hayatidir. Bu, birbirimizin derdine dışarıdan omuz vermek, uzaktan ses olmak meselesi değil, doğudaki savaşın da batıdaki hukuksuzluğun da tek bir merkezden üretilen ve her birimizi doğrudan vuran aynı bütünün parçaları olduğunu görme meselesidir.

Çaremiz birleşik mücadele

Kürt halkının on yıllardır süren barış talebine, Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümüne karşı süreci her defasında bir oyalama ve tasfiye hamlesine

dönüştüren iktidara karşı bu kararlar hepimizi, en çok da biz kadınları ilgilendiriyor. Bir gece yarısı kararnamesiyle biz kadınları şiddete karşı koruyan uluslararası sözleşmelerden çıkılmaması için bu karar karşı durmalıyız. Dişimizle, tırnağımızla, sokakta canımız pahasına verdiğimiz mücadeleyle kazandığımız haklarımızın her an bir mahkeme salonunda veya saray odasında gasbedilmemesi için ses çıkarmalıyız. Kadın derneklerimizin kapatılmaması, ana dilimizin engellenmemesi için, kadına yönelik şiddete ve kadın cinayetlerine karşı yürüttüğümüz mücadelenin de sendikal hak arayışlarımızın da kriminalize edilip suç sayılmaması için omuz omuza durmalıyız.

Fabrikalarda, bant başında verdiğimiz emeğin, döktüğümüz alın terinin patronlar tarafından sömürülmesine dur demek için, bu toprakların en çok ihtiyaç duyduğu "barış" çığlığının yok sayılmaması için bu butlan kararına da sonrasında önümüze getirilecek tüm tek adam hamlelerine de karşı durmak zorundayız. Bölge illerinden batı metropollerine, atölyelerden sokaklara kadar uzanan bu karanlık abluka karşısında, birbirimizin elini tutmaktan, haklarımızı ve geleceğimizi savunmak için birleşik bir mücadeleyi büyütme başka şansımız yok. Biz kazanacağız, çünkü biz birlikte güçlüyüz.

Fotoğraf: Evrensel

Jean-Paul Laurens, Papa Formosus ve VII. Stephanus, 1870 (Resim: Wikimedia Commons)

Tarihten 'mutlak gutlak' ya da 'iptal ettim gitti' vakaları

Mutlak butlan sadece hukuk terimi değil; tarihte papaları, kralları, imparatorları ve koskoca dönemleri "hiç yaşanmamış" saymanın da aracı olmuş.

Filiz Gür

filizy63@gmail.com

Kıymetli hazirun,

Bayram tatilinde naçizane bütçemize en uygun olan gezi güzergâhını tercih edip kardeşimizin Antalya'daki fakirhanesini şenlendirmeye karar verdik. Kızım, annem, ben. Yolculuğun henüz ilk dakikalarında annem ne kadar şahane bir yol arkadaşı olduğunu göstermek için bana güncel siyasetten ana akım medyanın ona ulaştırdığı kadarıyla bir potpuri sunmaya başladı. "Mutlak gutlak" diye bir şey olmuş" dedi. "Neymiş peki o?" dedim. İki gün öncesine kadar kendim de bilmiyordum ama bunu anneme çaktıracak da değildim nihayetinde. O da "Adamın geri gelmesi" dedi. Hukuki bir terimi tek bir pratik olayda deneyimleyen anacım ne bilsin. Ben tabii ananın şahit olamadığı tarihteki örnekleri neymiş acaba diye merak edip baktım. Breh arkadaş!

Tarih, güçlü egemenlerin veya değişen rejimlerin, geçmişteki koskoca dönemleri, evlilikleri,

hatta insanları tek bir imza ile "hiç yaşanmamış" saydığı çarpıcı mutlak butlan (hükümsüzlük) örnekleriyle doluymuş.

1. Kadavra Sinodu: Ölü Bir Papayı Mahkemede Yargılayıp 'Yok' Sayma (Yıl: 897)

Tarihin gördüğü en grotesk mutlak butlan kararı olabilir. Papa VII. Stefanus, kendisinden önceki Papa Formosus'a o kadar düşmanmış ki adam öldükten 9 ay sonra mezarından cesedini çıkartmış. Ölü papaya papalık küppesini giydirip mahkeme salonunda bir tahta oturtup karşısına bir avukat koymuşlar ve Formosus'un cesedini "papalığı gayrimeşru yollarla ele geçirmekle" suçlamışlar...

Tahmin edeceğiniz üzere (zaten) ölü papa kendini savunamayıp suçlu bulunmuş. Mahkeme, Formosus'un tüm papalık dönemini, çıkardığı kararları, yaptığı atamaları mutlak butlanla sakatlanmış (hükümsüz) ilan etmiş. Yani adamın papalık yaptığı o yıllar tarihten hukuken silinmiş. Yetmemiş, cesedin kutsama yapan üç parmağını kesip Tiber Nehri'ne atmışlar...

2. Kral VIII. Henry'nin 'İptal' Makinesi (16. Yüzyıl)

Bu benim reform konusu geçtiğimde öğrencilere anlattığım bir örnek ama hiç "mutlak butlan" ifadesinin

buraya uyacağını düşünmemiştim. Tarihte "eski sevgiliyi" ve eşi mutlak butlanla hayatından silme ustası İngiltere Kralı VIII. Henry'nin Anglikan Kilisesi'ni kurmasının asıl sebebi de Katolik Kilisesi'nin ona bu mutlak butlan kararını vermemesidir.

Henry, ilk eşi Aragonlu Catherine'den boşanmak değil, evliliğin en başından beri geçersiz (null and void) olduğunu ilan etmek istiyordu. Gerekçesi ise Catherine'in daha önce Henry'nin ölen abisiyle evli olmasıydı. Kendi kurduğu kiliseyle bu evliliği "mutlak butlanla" iptal ettirdi. Yani hukuken o yirmi küsur yıllık evlilik, doğan çocuklar, yaşanılanlar hiç var olmamış sayıldı; Catherine bir anda "kralın karısı" değil, "abisinin dulu" konumuna düştü.

Aynı tarifeyi daha sonra Anne Boleyn'e de uyguladı. Kafasını kestirmeden hemen önce evliliklerini mutlak butlanla iptal ettirdi ki doğan çocuk (ilerideki Kraliçe I. Elizabeth) gayrimeşru sayılsın. Oy dağlar...

3. Roma'nın En Ağır Cezası: Damnatio Memoriae (Hafızanın Lanetlenmesi)

Bunu ben de konuya bakarken öğrendim. Antik Roma'da senato, nefret edilen bir imparator (örneğin Caligula, Nero ya da Domitianus) öldükten sonra Damnatio Memoriae kararı alırmış. Bu, siyasi ve hukuki bir mutlak butlan kararıydı. Bu karar

çıktığı an, o imparatorun yaptığı tüm yasalar, verdiği kararlar, bastırıldığı paralar hükümsüz sayılır; heykelleri yıkılır, ismi kitabelerden kazınırdı. Amaç sadece adamı cezalandırmak değil, "Bu adam bu topraklara hiç hükmetmedi, Roma tarihinde böyle bir dönem hiç yaşanmadı" diyerek hukuki ve toplumsal hafızayı sıfırlamaktı.

4. Napolyon'un Papa Sürgünü ve Kararların Butlanı (1809)

Napolyon Bonapart, Papa VII. Pius'u esir alıp Fransa'ya getirttiğinde, Papa onun üzerindeki dinsel meşruiyeti kaldırmak için Napolyon'u aforoz etti. Napolyon ise karşı bir hamleyle Papalık Devleti'ni ilhak ettiğini ve Papanın dünyevi tüm yetkilerinin en başından beri hükümsüz (mutlak butlan) olduğunu ilan eden kararnameler çıkardı. Koskoca Vatikan kurumunun yüzyıllardır süren egemenliğini "Hukuken böyle bir hakkınız hiç doğmadı" diyerek bir gecede silmeye çalıştı.

Gördüğünüz gibi tarih, egemenlerin işine gelmeyen geçmiş veya rakiplerini "hiç var olmamış" sayma çılgınlıklarıyla dolu. Anacığımın bildiği kadarıyla da "adamın geri gelmesi" işte. Eski eşinizin mutlak butlanla dönüp, yeni eşinizi iptal ettirmesi peki :) Bize şöyle yirmi, yirmi beş sene öncesi için bir karar lazım da neyse...

Aragonlu Catherine
(Resim: Wikimedia Commons)

1000 liranızı neye ayırmak istediniz, neye harcadınız?

TÜRKİYE’de her geçen gün artan hayat pahalılığı, kadınların bütçesinden ve hayallerinden çalışıyor. Yükselen enflasyon, düşük ücretler geçim savaşını kadınlar için daha da zorlaştırırken kadınlar temel yaşam gereksinimlerini sağlayabilmek için ufak isteklerinden dahi vazgeçiyor.

Ücretinden ufak bir miktar artırılabilen de eğitim, tatil, hobi ya da sadece kendisini mutlu edecek bir şeye harcama yapmaktan ziyade parasını beklenmedik düzeyde yüksek gelen faturaya, çocukların ihtiyaçlarına ya da erteleyemedikleri borçlara harcıyor.

Kadınlara “Ücretinizin 1000 lirasını neye ayırmak istediniz, neye harcadınız?” diye sorduk. Gelen yanıtlara hep birlikte bakalım.

Zeliha Tumami, Adana:

Aslında 1000 lira gibi bir bütçe varken imkansız ama ailemle birlikte yeşillikler içinde piknik yapmayı, gezip eğlenmeyi isterdim. Ama çocuklarımın ihtiyaçları için harcıyorum.

Gıda işçisi bir kadın, Bursa:

1000 lirayla altın almak, yatırım yapmak isterdim. Ama maalesef maaş artmıyor yetmiyor.

Öznur Özçelik, Adana:

Kuaföre gidip saçımı kestirmek, boyatmak, fön çektirmek isterdim. Malum kuaföre gide miyorum, saçımı kendim boyuyorum. Sadece üç ayda bir kesim için mecburen gidiyorum.

Emine Argüç, Adana:

Gelirim 1000 lirasını, yani maaşımın yirmide birini sadece bir ay içerisinde zorunlu olarak çıktığım yol parasına ayırıyorum. Ama isterdim ki şöyle göl kenarında, ağaçlarla kaplı, çiçek dolu, çok şık bir kafede sevdiğim insanlarla birlikte bir kahve içip huzur bulayım.

Özlem, Ankara-Yenimahalle:

Hayallerim tatile gitmek, dünyayı gezmek ve çocuklarımın istediği bir şeye yok demek. Gerçekler ise aldığım 20 bin lirayla nereye yetiştiğimi, hangi sıkıntımızı gidereceğini planlamaktan başıma ağırlar girmesi. Maaşımın 1000 lirasını son anda gelecek faturalara, çıkabilecek ani harcamalara ayırıyorum. Kendim için yaptığım harcamam yok denecek kadar az. Eski kıyafetlerimi tamir edip kullanıyorum. Neden hep biz dişimizi sıkıyoruz diye düşünmeden edemiyorum. Devlet çalışırken bizden vergimizi de, emeklilikte ödemeyi vadettiği maaşı da kesmedi mi? Neden ben hâlâ alırken peynirin zeytinin fiyatına bakıyorum? Bunlar bu ülkede üretilmiyor mu? Aldığımız üç kuruş maaşla ev kirasını mı ödesek faturaları mı ödesek yoksa çocuklarımızı nasıl sağlıklı besleyeceğiz diye mi düşünelim? Hani aile yılı diyorlar ya, geçim derdi aile maile bırakmıyor yani...

Dokuma işçisi bir kadın, Bursa:

Tatil için ayırmak isterdim. Ama benim bütün maaşım zorunluluktan bir yerlere gidiyor, ama kredi kartı en zorunu.

Ezgi, Dersim:

Her şey o kadar pahalı ki 1000 liraya bir şey kalmadı. Market alışverişini yaptım, 1000 lirayı zaten markete harcıyorum.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

1000 lirayla spor ayakkabı alabilirdim ama bunun yerine yaşadığım binada yapılması gereken bir tadilatla para verdim.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

1000 lirayla ziynet eşyası almak istiyordum ama bu parayı kirama yapılan zamma ödedim.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

Bel fitiğim var. Bu yüzden masaj yaptırmak istiyordum. Doğal gaz faturam belediğimden yüksek geldi, oraya harcadım.

Eğitim emekçisi bir kadın, Eskişehir:

Ben üç çocuk annesi bir öğretmenim. Yıllardır çalışıyor, emek veriyor, çocuklarımı tek başıma onurlu bir şekilde büyütme çalışıyorum. Ancak bugün geldiğimiz noktada, aldığım maaş ne benim emeğimi ne de çocuklarımın ihtiyaçlarını karşılamaya yetiyor. Kira, faturalar, servis ücretleri, mutfak masrafları derken ayın ortasına gelmeden bütçe tükeniyor. Çocuklarımın ihtiyaçları ile kendi ihtiyaçlarım arasında sürekli seçim yapmak zorunda kalıyorum. Çoğu zaman kazanan onlar oluyor; kaybeden ise ben.

Bir kadın olarak kendime ayırabileceğim 1000 liram yok. Bir kitap almak, bir kafede oturup kahve içmek, kendime küçük bir hediye almak ya da sosyal bir etkinliğe katılmak isterdim. Ama çok zor! Oysa insan sadece yaşamak için değil, biraz da mutlu olmak için çalışır.

En acı olan ise bunun yalnızca benim hikayem olmaması. Bugün milyonlarca çalışan, kadın, emekli, memur ve işçi benzer sorunlarla mücadele ediyor. İnsanlar daha fazla çalışıyor ama daha az yaşayabiliyor. Gelecek planları yapmak yerine ay sonunu nasıl getireceğini hesaplıyor. Ben ayrıcalık istemiyorum. Sadece emeğimin karşılığını almak, çocuklarıma daha iyi bir yaşam sunabilmek ve ay sonunda hesap makinesiyle değil, mutlu yaşayabilmek istiyorum.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

Tırnak yaptırmak istiyordum. Ama 1000 lirayı çocuğumun mezuniyet kıyafetine verdim.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

Yaz da geldi. Güneş kremi almak istiyordum. Ama bulaşık makinem bozuldu, onun tamirine harcadım.

Belediye işçisi bir kadın, Eskişehir:

Müzik aletim için tel almak istedim. Bunun yerine eve kahvaltılık alabildim.

Narlidere’den bir kadın, İzmir:

1000 lira hiçbir şey için yetmiyor ama kendime ayıracak bir miktar param olsa, mesela 20 bin liram olsa önce saçırımı, harcamam. Sonra sanırım Karadeniz turuna gitmek isterdim. Ama tatil yapma lüksüne sahip değiliz, kurban bayramında bile tüm giderlerden tasarruf etmeye yöneldik, buna temel gıdalar dahil.

Leyla, Van:

Kendime kıyafet almak isterdim ama onun yerine mutfak için tencere aldım.

Ayşe, Van:

Yeni giysiler almak isterdim ama bardak gibi mutfak eşyaları aldım.

Ücretler yazın sıcaklığında erirken ek zam şart

Haftaiçi metal işçisi, akşam garson, haftasonu ev işçisi

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Adile Doğan
İstanbul

“Yalnız yaşıyor olmama rağmen geçinemiyorum. Gündüz fabrikada çalışıp, akşam ise ek işlere gidiyorum” diyor Sema. Evde çalışan tek kişi olan Fatma ise çürük meyve ve sebzele beslendiklerini anlatıyor. Bu iki kadının yaşadıkları, Türkiye’de milyonlarca işçi ve emekçi kadının karşı karşıya bırakıldığı koşulları gözler önüne seriyor. Derneğimizin de dahil olduğu 15 kadın derneği, 23 Ekmek ve Gül Grubu ile birlikte yaptığımız anket sonuçları da yoksulluğun bu sonucunu ortaya koydu: “Kadınlar geçim sıkıntısına bağlı olarak beslenme alışkanlıklarını değiştiriyor. Et ve süt ürünlerinin azaltılması, öğün atlama, daha ucuz ürünlere yönelme ve sürekli indirim takibi en yaygın baş etme yöntemleri arasında yer alıyor.”

Kadınların hayali borçsuz bir güne uyanmak

Sema, bir metal fabrikasında asgari ücretin biraz üstünde bir maaşla çalışıyor. Evi kira ve sağlık sorunları yüzünden edindiği borçları ödeyemiyor. Fabrikanın çalışma koşulları ise tek kelimeyle berbat. İşçiler tuvalete günde bir defa gidebiliyor ve en ufak hatalarında primleri kesiliyor. Sema’nın bu hayatta tek hayali, borçsuz bir güne uyanmak. Bunun için de gece gündüz çalışıyor. Akşamları düğün salonunda garsonluk, hafta sonu ev temizliği işine gidiyor. Yeterince uyumadığı için gözlerinde seğirme ve regl düzensizliği başlamış.

‘Bir ay kazandığımla çocuklarım doymazken...’

Aynı fabrikada çalışan Fatma da yalnız başına ev geçindirmek zorunda kalan binlerce kadından biri. Eşi iş bulamayınca umudunu kesip çocuklara bakmaya başlamış. Evin geçim yükü Fatma’nın omuzlarında. “Hani kreş ya da ücretsiz bakım evleri olsa ikimiz de çalışır, geçiniriz” diyor. Fatma, köyüne dönmek istiyor fakat taşınmak için paraları yok. Kazandığı para kiraya gidiyor ve ancak ucu ucuna faturalar ödeniyor. “Ne yiyip ne içiyorsunuz?” diye sormaya çekiniyorum. İnsan, insan onuruna yakışmayan bu yoksulluğun dayattığı çaresizliği düşünmeden edemiyor.

Fatma, pazardaki çürük sebze ve komşuların yardımları ile boğazlarından bir şeyler geçtiğini anlatıyor. Fabrikada “Fatma, performansın düşük, hızlan biraz” diyen vardiya amirine “Benim bir ay kazandığımla çocuklarım doymazken, benden sürekli yüksek performans isteyen patronumun acaba çocukları neler yiyor?” diye sormak istediğini söylüyor.

Özellikle yaz aylarında ücretlerin buz gibi eridiği koşullarda, ek zam ve insanca yaşanacak bir ücret talebinin ne kadar acil olduğunu iki örnekte de görüyoruz. Mücadele etmeden hiçbir şey alamayacağımız bir zamandan geçiyoruz. Aslında işçi kadınlar başta olmak üzere emekçiler, buldukları alanlarda birleşmedikleri sürece bu sefaletten kurtulamayacaklarının farkındalar. Geriye yalnızca, “Nasıl ve nereden başlayacağız?” sorusu kalıyor.

Toz, paletler ve gelecek arasında:

Fabrikadaki genç kadınların sesi

Bir kadın akademisyen

Ankara

Ekmek ve Gül’ün “Türkiye’de Kadın Yoksulluğu Panoraması” çalışmasının verilerini heybeme alıp, Ankara’nın Sincan ilçesinde bir fabrikada çalışan yaklaşık 30 kadın işçiyle buluşmak üzere yola koyuldum. Bu buluşmada sadece rakamları değil, birbirimizin hayatını konuşacağımızı biliyordum. Rakamlar kuru ve mesafeliydi; oysa fabrikanın odasında bir araya geldiğimiz kadınların gerçeği alabildiğine sıcak, öfkeli ve canlıydı.

Çoğu gençti kadınların; 18-30 yaş arası, hayatın tam da başında, enerjisinin en yüksek olması gereken yaşlarda... Birçoğunun ilk iş yeri burası. Ama yüzlerindeki, seslerindeki o derin yorgunluk yaş sınırlarını çoktan aşmıştı. En yaşlıları 46 yaşındaydı; yani genç işçiler aslında kendi geleceklerini o alabalarının yüzünde okuyor gibiydiler. Toplantı başladığında, anket sonuçlarından çok kadınların kendi kelimeleri doldurdu odayı. Ortak his, bir “sıkışmışlık” haliydi.

‘Sesin kötü’, ‘Gücün yetmez’, ‘Hamile kalırsın!’

Kadın olmak, bu fabrikada daha kapıdan girerken bir “risk unsuru” olarak kodlanmak demektir. İşe alım aşamasında yüzlerine vurulan, “Hamile kalırsın” bariyeriyle başlıyordu ayrımcılık. İçeri girdiklerinde ise bitmiyordu; “Sesin kötü”, “Gücün yetmez” gibi tamamen keyfi,

kadınlığı hedef alan gerekçelerle ince ince işlenen baskılarla baş etmeye çalışıyorlardı. Üstelik bu ağır mesainin ardından eve döndüklerinde, eşleri ev işlerine yardım etse bile kendilerine kalmadığını anlatıyordu kadınlar. «Halimiz kalmıyor» diyorlardı. Birçoğu, bu yoğun tempoda geçinebilmek için gecesini gündüzüne katıp ek iş yapan diğer kadınların bunu nasıl başarabildiğine hayretle, biraz da dehşetle bakıyordu. Çünkü insanca yaşamak bir yana, sadece fiziksel olarak ayakta kalabilmek bile bir mucizeye dönüşmüştü onlar için.

‘Artık kim çalışmak ister ki?’

Sohbet derinleştikçe anladım ki ekonomik kriz sadece bugünü değil; bu genç kadınların geleceğe dair kurabileceği tüm hayalleri ve planları da gölgelemiş. Örneğin, kadınların evlenip çocuk sahibi olma fikirleri, “Kim bakacak?” sorusuyla büyüyen kocaman bir kaygı yumruğuna dönüşmüş durumda.

Çocuk deyince, eğitimden açıldı söz. Bir işçi kadının “Eğitimin bir anlamı kalmadı” deyişi odadaki herkesin başını öne eğirdi. Çocuklarının geleceğinden endişelilerdi. Sırf yoksulluk yüzünden çocuklarını MESEM kışkacına, o güvencesiz çarka teslim etmek istemiyorlardı. Kreş meselesinde ise tavırları o kadar netti ki. Organize Sanayi Bölgesi’nin (OSB) içinde, fabrikaların, o ağır kamyonların, tozun, dumanın

ve ahşap paletlerin arasında sıkıştırılmış bir kreş istemiyorlardı. Devletin mahallelerde, insani koşullarda kreş hizmeti vermesi gerektiğini savunuyorlar; kreşin kamusal bir hak olduğunu söylüyorlardı.

Sermayenin ve iktidarın adaltsiz gelir dağılımı, fabrikadaki kadınlar için artık tahammül edilemez bir sınıra dayanmış durumda. Tam da bu yüzden, ekonomik talepler sahadaki kadınların en net ikna olduğu maddeler haline gelmiş. Çözümü biliyorlar: “Yoksulluk sınırının altındaki ücretlerden vergi alınmasın, bunun yerine gidin zenginlerden servet vergisi alın” diyorlar. Kendi sırtlarındaki vergi yükünün, holdinglerin silinen borçları olduğunu biliyorlar.

Bizim arzumuz bizim geleceğimiz

Buluşmanın sonunda ulaştığımız yer, derin bir fiziksel ve ruhsal tükenmişlik tablosuydu belki. Emegin bu kadar ucuzlatıldığı, bu kadar değersizleştiği bir düzende, içlerinden birinin sorduğu o soru hepimizin aklında asılı kaldı: “Zaten artık kim çalışmak ister ki?” Fakat bu soru bir vazgeçiş değil, aksine mevcut düzene bir itirazdı. Raporların, anketlerin bize söylediğini fabrikanın o odasında kadınlar tek bir sesle özetledi: “Bizler; servet vergisiyle finanse edilen, yoksulluk sınırındaki işçiyi vergi baskısıyla ezmeyen ve kreş gibi hayati hizmetleri kamusal bir hak olarak sunan bir sistem istiyoruz.”

Ekmek ve Gül’ün “Türkiye’de Kadın Yoksulluğu Panoraması” raporunu incelemek için QR’i okutabilirsiniz

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Berivan bayram görsün diye

*'Anası babası
hayvancılık
yapıp hayvansal
gıdalardan
mahrum kalan
çocukların
memleketi burası.
Hükümetler
değişse de
yoksulluktan ölen
Berivanlar ne
yazık ki hâlâ var.'*

Hazal Kara
Diyarbakır

Tüm mutlu ailelerin birbirine benzediğini yazar Tolstoy. Bayramlarda tüm aileler birbirine benzer. Elbette kötü bir anıları yoksa...

Bu bayram, birçok bayram olduğu gibi "üç nesil" buluştuk. Bu bayram Diyarbakır'da olmanın tam zamanıydı. Her ne kadar ara mevsimler buzullar misali hayatımızdan buharlaşıp gitse de; yapımı ikinci neslin çocukluğuna denk gelen koca bir baraj, sıcağı erken getirse de gökyüzü mavi, dallar yeşil, çocuklar şendi. Erkekler gün ağarmadan düştü yollara, bayram namazı sonrası köyün varlıklı bir ailesinin verdiği yemeği yediler. Ondan önce bütün köyü gezdiler ve babalar ceplerinde iki avuç şekerle döndü. O şekerler çocukların gün içinde toplayacakları şeker torbasının açılış parçaları oldu. Farklı farklı markaların şekerleri birikti o torbalarda. Dağıtılan şekerler evvelden beri insanın ekonomik gücünü yansıtır çünkü kaliteli bayram şekeri alacaksınız cebiniz yanabilir.

Sabah akşam tavuk

Artık Kurban Bayramında tek ailenin küçük baş hayvan alıp kesmesi her babayiğidin harcı değil. Kaliteli şeker misali o da artık yalnız varlıklıların işi. Gelenekler, dini değerler bazı bölgelerde kurban kesmeyi hâlâ dayatsa da Kulp'un bazı köylerinde zaman tersine akıyor. Bir süredir kimse kimsenin kestiği kurbanın hesabını tutmuyor. Hesabı tutulan ve yaşatılan, ilk gün durumu diğer köylülere göre daha iyice olan bir ailenin verdiği sabah kahvaltısı. Sonrasında herkes kendi sofrasından sorumlu. Karnını doyuran erkekler yavaş yavaş eve dönerken kadınların açlığı artıyor. Kahvaltı niyetiyle yeni bir sofraya kuruluyor. Etsiz olmasın denilerek içine tavuk eti doğranan sarma, yanında ayranla sofraya geliyor. Sarmalar sindirilince bu defa da kadınlar için bayram gezmeleri başlıyor.

Yeni gelinler altın takılarıyla katılıyor bu gezmelere. Düğünlerde borç harçla alınan, üç beş ay sonra da borçlar bitmişse bir arabanın peşinatı olacak altınlarla. Orta yaşlılar, yani ilk neslin kadınları ilçedeki eşya fiyatlarından konuşurken yeni halılar ilişiyor gözlemlere. Metrekare fiyatı üstüne tartışmalar ve tatlılar bitince ziyaretler de bitiyor. Akşama da yine tavuk haşlama... Akşam yemeği sonrası çayın yanında ayçiçek çekirdeği var. Yoksulluk göze batmıyor, herkes mutlu çünkü daha kötü günlerimiz olmuş...

Mutluluk benzer mutsuzluk da bir

Bu evlerin içinde 90'lardan kalma kötü bir esinti var. Mutlulukları benzer ama mutsuzlukları da bir. Hep beraber boşaltmak zorunda kalmışlar bu köyü. Şehir merkezinde kimsenin güzel bir anısı yok, herkes yoksulluğun dibini görmüş. "Bu halimize şükür" dercesine 30 yıl evvel ölmüş bir çocuğun hatırası düşüyor çay sofrasına. Kıvrıkcık saçlı güzel Berivan bu akşam hatırlanan. Hastalanınca hastaneye yatırmışlar, taburcu olacaklarında borç çıkmış, hastanede rehin kalmışlar. Çözümse akşam firar etmek olmuş. Bir süre sonra ölmüş yaklaşık iki yaşındaki Berivan. Diyarbakır'da mezarı evinden kilometrelerce uzakta ve anası her istediğinde ziyaret edemiyor onu. Ölümünün nedenini kimse tam olarak bilmiyor. Hastaymış işte, hem o sene akrabalarından Berivan'ın yaşıtı başka bir çocuk daha ölmüş. Nedenmiş ölüyormuş çocuklar o zaman... Yoksulluktan aslında!

Eskiden miymiş sağlık hizmetine ulaşamamak?

Aile Bakanlığının bayram haftasındaki "üç kuşak bir sofraya" programından habersiz, ilk bayram gününü tavuk etiyle kapatan sofralar... Muhtemelen hükümet cenahının tavuk etli sofralarda haberi yok dersek, buna artık bu köyün çocukları dahi inanmaz.

Her yıl kışa hazırlık olsun diye kilolarca

yapılan kavurmalar yerini domates, biberden yapılan konservelere, buzluğa atılan yeşil fasulyelere bırakıyor. Hayvancılık her geçen gün zorlaşırken yıllardır çözülemeyen su sorunuyla tarım yapmayı bir kenara bırakın, konserve yapacak biberi pazardan alıyorsunuz. Neyse ki üzüm, kayısı, armut gibi meyveler her sene ürün veriyor da bazı mevsim meyvelerini es geçmemiş oluyorsunuz. Yine de çocuklar haftanın iki günü et yiyemedikleri gibi her gün de meyve yiyemiyorlar. Düzensiz beslenmenin yaratacağı sağlık sorunlarını takip edecek sağlık hizmeti ise yine çok uzaklara düşüyor. 1. basamak sağlık hizmeti alabilmek için bazı evlerin epey yol yürümesi gerekiyor ama tek sorun bu değil. Sağlık evi her gün açık olmuyor. İlçe hastanesine gitmek isteyenlere özel araçla 20 dakikalık mesafe söz konusu. Malumunuz köy yerinde sürekli toplu taşıma olmaz. "Eskidenmiş o sağlık hizmetine ulaşamamak" cümleleri zihnimizde çok taze ama bakınız örnekleri mevcut.

Kameralar önüne kurulan sofralar gerçeği değiştirmiyor

Hükümet günleri, haftaları, hatta on yılları "milli" projelerle süslerken yetersiz ve sağlıklı beslenen çocukların her tür hakkı askıda kalmaya devam ediyor. Kaliteli menülerle kameralar önünde kurulacak sofralar, bir sonraki pazartesi gününde çocukların okulda aç olacağı gerçeğinin önüne geçemiyor. Oysa nitelikli eğitim hakkından tutun da o eğitimlerde çocukların aç kalmamasını sağlamak, onları okullarda güvenle korumak devletin birincil sorumluluğu.

Anası babası hayvancılık yapıp hayvansal gıdalardan mahrum kalan çocukların memleketi burası. Hükümetler değişse de yoksulluktan ölen Berivanlar ne yazık ki hâlâ var. Biz istiyoruz ki artık devlet politikalarından çocuklar zarar görmesin. Göstermelik projeler değil, yaşanılabilir bir ülke istiyoruz ve mümkün olduğunu biliyoruz.

Kreşin olmaması çalışmamı engelledi

Esenyalı'dan bir kadın
İstanbul

43 yaşında, iki çocuk annesiyim. Oğlum 11'ine kızım yedi yaşına girecek. Anaokulu öğretmeniym, evlendikten sonra kendi isteğimle iki yıl çalışmaya ara verdim. Daha sonra oturduğum semte yakın özel bir anaokulunda çalışmaya başladım.

Üç yıl çalıştım, hamileliğimin son aylarında doğum izniyle birlikte ayrıldım. Oğlumla ilgilenen kimse olmadığı için devam edemedim. Oğlum dört yaşındayken kızım dünyaya geldi. Bu süreçte hem sosyal hayattan hem de arkadaşlarımdan uzak kaldım.

Çocuklarım küçük olduğu için ve kimseye güvenemediğimden çalışma hayatına geri dönemdim. Daha sonra çalışma umduyla aile apartmanına taşındım. Fakat annemin kronik rahatsızlıkları olduğu için çocuğumun bakımında destek alamadılar.

Çalışma hayatına 11 yıl ara vermek zorunda kalınca işime yabancılaştım. Acaba yapabilir miyim kaygısı taşıyorum. Bu süreçte yanımda kimsenin desteğini hissetmemek de beni oldukça üzdü. Ücretsiz kreşlerin ve çalışan annelere yönelik desteklerin yetersizliği de işe dönmemin önündeki en büyük engellerden biri oldu.

Çalışmak, üretmek istiyorum

Belkız Haddur
Hatay-Antakya

42 yaşındayım. Üç çocuk annesiyim. 6 Şubat depremlerinden yaklaşık 1,5 yıl önce Antalya Manavgat'ta yaşıyordum. 2021 yılı itibarıyla Antakya'ya taşındık, depremlerle beraber tekrar Manavgat'a döndük. Üniversite mezunuyum fakat çocuklarımızın küçük olması ve iş olmaması nedeniyle çalışmıyorum. Depremde şehrimiz gerçekten çok kötü hasar aldı ve hâlâ düzelebilmemiş değil. Maddi olarak ailece zarar gördük, evlerimiz büyük hasar aldı. Hem maddi hem de manevi zorluklar yaşıyoruz.

Eğitilmiş bir kadın olarak çalışmak, üretmek istiyorum. İş ararken bir referans istenmesi biz kadınların, toplumun gelişmesi için çok kıymetli olan var olma mücadelesini olumsuz etkiliyor. İçinde yaşadığımız toplum bu konuda yetersiz, bu da beni umutsuz hissettiriyor.

15-16 Haziran Direnişinin hafızası, mücadelenin bugünü:

Yasalar patronlardan, mücadele işçiden yana!

Havva Meşe

15-16 Haziran Direnişinin gerçekleştiği 1970 yılı, Türkiye işçi sınıfının geçim mücadelesinin yanı sıra işçilerin sendikal hak ve özgürlükler için ortak bir mücadelenin etrafında birleştiği; hak gasplarına karşı büyüyen öfkenin yılıydı. Kriz nedeniyle büyüme oranları düşerken enflasyon yükseliyor, işçi ücretleri her geçen gün eriyordu. İşçiler artan hayat pahalılığına, düşük ücretlere ve ağır çalışma koşullarına karşı tepkilerini grevlerle, iş bırakmalarla ve direnişlerle ortaya koyuyordu. Tam da bu dönemde sermaye sınıfı, onların temsilcilerini ve işçilerin mücadeleci sendikacılık arayışını durdurmak istiyordu.

Sendikalar Kanunu ile Grev ve Lokavt Kanunu'nda değişiklik yapılması için hazırlanan tasarılar birleştirilerek Meclise gönderildi. Sendikal örgütlenme ve grev hakkını fiilen engelleyecek yüksek sendikal barajlar üzerine kurulan bu tasarı, işçilerin birleşmesini zorlaştırmak ve sermayenin karşısında güçlenen işçi hareketini kontrol altına almayı hedefliyordu. Yasa, 12 Haziran 1970 günü Mecliste 230 oyla kabul edildi. Yalnızca 4 ret oyu vardı. Ancak Mecliste alınan karar, fabrikalarda sessizlikle karşılanmadı; tam tersine var olan öfkeyi daha da büyüttü.

İşçiler iş yerlerinde oluşturdukları komiteler aracılığıyla yan yana gelmeye başladı. Yasanın Meclisten geçmesinden iki gün sonra, 14 Haziran akşamı demir döküm fabrikalarının gece vardiyalarında grevler başladı, işçiler üretimi durdurdu. 15 Haziran sabahı ise şalterler inme, sokaklar kaynamaya başladı. Protesto

15-16 Haziran'ın bıraktığı en önemli miras belki de budur: Şalterler indiğinde, üretim durduğunda ve işçiler yan yana geldiğinde hayatı durdurabilecek gerçek gücün kimde olduğu da ortaya çıkıyor!

eylemleri kısa sürede yayıldı. Eylemlere yalnızca sendikal değil sendikasızsız işçiler de katıldı. İlk gün 115 iş yerinden yaklaşık 80 bin işçi alanlara çıktı. 16 Haziran'da ise eylemler daha da büyüdü; 168 fabrika ve 150 binden fazla işçi üretimi durdurdu. Kimi fabrikalarda işgal kararları alınırken kimi işçiler yürüyüşe geçti. İstanbul ve Kocaeli başta olmak üzere işçi havzaları büyük bir direniş alanına dönüştü.

15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişinin en önemli yanlarından biri, işçilerin sendika ayrımlarını aşarak ortak bir mücadelede birleşebilmesiydi. Çünkü işçiler biliyordu ki saldırı yalnızca bir sendikaya değil, doğrudan kendilerine yönelikti. Sermaye sınıfının ve iktidarının hedefi, işçilerin örgütlü gücünü dağıtmak ve grev hakkını etkisiz hale getirmektir. İşçiler ise buna üretimden gelen güçleriyle yanıt verdi.

Sömürünün en ağırını yaşayanlar direnişin en kararlı özneleri

Aradan geçen yıllara rağmen bugün Türkiye'de yaşanan tablo belli açılardan o dönemi hatırlatıyor. Ücretler enflasyon karşısında eriyor, milyonlarca işçi yoksulluk sınırının altında yaşamaya mahkum ediliyor. Sendikal örgütlenme hâlâ patron baskısıyla engelleniyor. İşçiler sendikaya üye olduklarında işten atılıyor, sendika başkanları gözaltına alınıyor, işçiler kara listeye alınıyor, uzun dava

süreçleriyle yıldırılıyor. Yasalar kağıt üzerinde cüzi hak tanısa da uygulamada patronların eli daha güçlü oluyor.

Özellikle kadın işçiler açısından bu tablo daha da ağırlaşıyor. Tekstil atölyelerinde, gıda fabrikalarında, depolarda, marketlerde vb. çalışan kadınlar hem düşük ücretle hem güvencesiz koşullarda çalıştırılıyor. Gebelik nedeniyle işten çıkarma, kreş hakkının uygulanmaması, mobbing ve taciz gibi sorunlar yaygın biçimde sürüyor. Ancak kadın işçiler yalnızca sömürünün en ağır biçimlerini yaşayan kesimlerden biri değil, aynı zamanda direnişlerin de en kararlı özneleri arasında yer alıyor. P&G'den Temel Conta'ya, depo direnişlerinden sağlık emekçilerinin iş bırakma eylemlerine kadar pek çok örnek, kadın işçilerin üretimin olduğu kadar mücadelenin de öncüsü haline geldiğini gösteriyor. Patronlar kadın emeğini daha ucuz ve daha güvencesiz hale getirmek isterken; kadın işçiler de buna karşı dayanışmayı ve örgütlenmeyi büyütüyor.

Tam da bu yüzden 15-16 Haziran yalnızca geçmişte kalmış bir direniş değil; bugünü anlamak için de önemli bir deneyimdir. 15-16 Haziran'ın bıraktığı en önemli miras belki de budur: Şalterler indiğinde, üretim durduğunda ve işçiler yan yana geldiğinde hayatı durdurabilecek gerçek gücün kimde olduğu da ortaya çıkıyor!

Grev çadırında bayram: P&G işçileri ve eşleri isyanda!

Dilara Kanık
Gebze-Kocaeli

Sloganlarımızın ritmi değişir, sözümüzü söylediğimiz fabrikalar değişir. Değişmeyen durum ise yaşadıklarımız... P&G işçileri bir ayı aşkındır grevde! Kurban Bayramının son gününde, bir aydır grevde olan P&G işçilerinin çadırına misafir olduk. Peki kim bu P&G işçileri ve aileleri?

Hepimizin evinde kullandığı çamaşır ve bulaşık deterjanlarından kişisel hijyen malzemelerine kadar onlarca ürün P&G emekçilerinin ellerinden geçmiştir. Salata için limon olmadığını fark edip kapısını çaldığımız komşumuz Ayşe'nin, çocuğumuzun öğretmeninin eşinin, kardeşinin... Belki de yıllardır nerede çalıştığını bilmiyorduk Ayşe'nin. Biz kadınların hayatı hep bir telaş içinde çünkü. Ev, aile ve çalışma yaşamı derken bir bakıyoruz, gün bitmiş.

Bayramda dediniz ki gideyim şöyle bir Ayşe'yle kahve içeyim. Çaldınız kapıyı, kimse yok. Aradınız; Ayşe'nin sesi düğün gibi kalabalık, çok sesli bir yerden geliyor. Merak edip yola koyulduunuz. Aslı bayram burada. Çocuklar, bebekler, işçiler, işçi aileleri, börekler, sarmalar... Meğer Ayşe 20 yıldır işçiymiş, 20 yıl "Biz bir aileyiz" diyerek dünya devi olan P&G firmasını emeğiyle büyütmüş.

Grev yerinde bayram

kavuşmalarının olduğu bir günde, biz de Ekmek ve Gül olarak bayramlaşmaya gittik. Yıllarını veren işçiler ve aileleri de oradaydı. Bayram ikramlarını orada yaptılar, şekerlerini orada tuttular. "Şimdi işler yok, küçülüyoruz" demeye başlamış, yüzde 5 zam teklif etmiş patron. Yıllarını bu fabrikaya veren işçiler ve eşleri grev sürecini başta biraz şaşkınlıkla anlatsalar da bekledikçe, birbirlerini tanıdıkça, başka fabrikalardan işçiler ve aileleri desteğe geldikçe, farklı iş yerlerinden grev tecrübesi dinledikçe güçlerinin, dirençlerinin arttığını söylediler.

Aslı eşine destek olmak için beş aylık bebeğiyle gelmiş mesela, Songül'ün eşi ve iki çocuğu ilk defa Songül ile beraber grev yaşamış. Hepsinin söylediği şey aynı: "Yaşamak bu kadar zorlaşırken düşük zam dayatmasını kabul etmiyoruz. İnsanca yaşamak ve insanca çalışmak istiyoruz."

Gebze bölgesi her sene grevlere, direnişlere ev sahipliği yapıyor. Grev yerleri değişiyor, yüzler değişiyor ama taleplerimiz hep ortak. P&G işçileri talepleri için, eşleri "P&G eşleri isyanda!" sloganıyla hakları ve gelecekleri için grevlerine devam ediyor. Herkesi Gebze Organize Sanayi Bölgesinde (GOSB) 700. Sokak'ta, grev çayı içmeye davet ediyorlar. Kim bilir belki kapı komşunuz, eski bir dostunuz oradadır...

Fotoğraf: DiSK Tarihi Arşivi

Gülsuyu Ormanı hepimizin!

✉
Çiğdem Köse Elmaz
Gülsuyu Güllensu Kadın Dayanışma Derneği

Ülkenin dört bir yanında doğa ticari kaygılarla talan edilmeye devam ederken, İstanbul'da sayılı ormanlık alanlardan biri olan Gülsuyu Ormanı'nın 20 yıllığına ihaleye açılması mahallede yaşayan birçok kişi gibi bende de endişe yarattı. Çünkü bu alan mahalle sakinlerinin nefes aldığı, çocukların oynadığı ve doğayla temas kurabildiği ortak bir yaşam alanı.

Kadınlar açısından ise bu tür alanlar yalnızca dinlenme yerleri değil, aynı zamanda sosyalleşme, spor yapma ve çocuklarla vakit geçirme alanları. Kamusal niteliğini kaybetmesi veya kullanımının sınırlandırılması günlük yaşamımızı doğrudan etkiler. Ayrıca bir alanın ticari işletme mantığıyla yönetilmesi, herkesin eşit şekilde kullanabilmesini zorlaştırabilir.

Elbette bu, kamusal alanların giderek daralması sürecinin bir parçası. Doğal alanlar toplumun ortak varlığıdır. Bu nedenle mesele aynı zamanda kamusal kaynakların nasıl yönetildiği sorunudur. Maalesef bizi ilgilendiren meselelerde, çoğu zaman kararlar alındıktan sonra haberimiz oluyor. Oysa bu alanları en yoğun kullanılan mahalle sakinleri, özellikle de kadınlar, çocuklar ve yaşlılar. Bu yüzden karar alma süreçlerinde halk toplantıları, görüş alma süreçleri ve yerel katılım yöntemleri daha etkin işletilmeli.

Kadın dayanışması bu tür süreçlerde çok önemli bir güç kaynağı. Kadınlar mahalle yaşamının içinde yer aldıkları için yaşanan değişimleri doğrudan gözlemliyor ve etkilerini günlük hayatlarında hissediyorlar. Bir araya gelmek hem görünürlüğü artırıyor hem de taleplerin daha güçlü biçimde dile getirilmesini sağlıyor.

Kadınlarla birlikte derneğimiz aracılığıyla mücadelesini verdiğimiz yaşamlarımız ve yaşanabilir bir dünya için bugün mahallemizde yan yana geliyor, ormanımıza sahip çıkıyoruz. Mahallede forumlar düzenliyor, süreci nasıl durdurabileceğimizi ve daha fazla insana nasıl ulaşabileceğimizi tartışıyoruz. Derneğimizle yürüttüğümüz örgütlü mücadele, yaşam alanlarımızın elimizden alınmasına karşı yan yana durmanın önemli araçlarından biri haline geliyor. Maltepe'den İstanbul'un diğer semtlerine, Artvin'den Dersim'e kadar doğamız ve ortak yaşam alanlarımız için verilen mücadeleleri büyütme çağırıyoruz.

Fotoğraf: Evrensel

Tatil hayal, emeklilik zor

Geçim sorun, tatil hayal, düşük ücretler yüzünden ayın ortası maaşın sonu geliyor. "Bu düzen değişmek zorunda" diyen Çiğlil kadınlardan mektup var!

Ayın ortası maaşın sonu:

Emeklilikte dışarıda yemek hayal

✉
Emekli kamu emekçisi
İzmir - Çiğli EVKA-2

Merhaba Ekmek ve Gül okurları.

63 yaşındayım ve yalnız yaşıyorum. Malum kamu emeklilerinin maaşı nispeten diğer (SSK ve Bağ- Kur) emeklilere göre, hatta asgari ücretle çalışanlara göre daha iyi. Ancak mutfakta öyle bir yangın var ki! Ayrıca evim de kira. Elektrik, su, telefon, internet de eklenince çıkışın içinden çıkabilirsen!

Bu ay dedim ki kendi kendime; maaşımdan bir kısım ayırıp eski arkadaşlarımı arayayım. Onlar da biraz ayırırsınlar, ayın sonuna doğru hep beraber bir yemek yiyelim. Ama ne mümkün! Daha ayın ortasına gelmeden tüm maaşım bitti. Üstüne bir de avans çektim. Şimdi ay sonu geliyor. Bu basit isteğimi gerçekleştirilemeyince ve giderek artan yaşam maliyetim için şimdi bu yaşta ciddi ciddi bir iş bulup, çalışmayı düşünüyorum. Ancak iş bulmak hele bu yaşta hiç kolay değil. Sonra o da yetmeyecek böyle giderse!

Ekonomik, sosyal ve siyasal tüm haklarımız elimizden birer birer alınıyor. Tıpkı kurbanlık koyunlar gibiyiz! Bekliyoruz... Daha ne kadar bekleyeceğiz? Kimden ne bekleyeceğiz? Onu da bilmiyoruz! Aslında gidişatın hepimiz farkındayız. Sorunlarımızın, taleplerimizin aciliyetini biliyoruz. Hepimiz birden kurban olmadan bir şeyler yapmalıyız! Yani hak ve talepler için bir araya gelmeli, örgütlenmeli ve sesimizi yükseltmeliyiz! Bizi kavuran yangından başka da çıkış yolu yoktur! Birleşmek, örgütlenmek ve birlikte ses çıkarmak! Hakkımız olanı almak! Başka yolu-muz yok!

Görsel: Canva Pro

Hiç tatil yapamadım

✉
Tekstil işçisi
İzmir-Çiğli

Ben 44 yaşında bir tekstil işçisiyim. 22 yıl bir tekstil firmasında çalıştım. Aldığım düşük ücret yüzünden hiçbir zaman istediklerimi yapamadım. Hayat şartları

beni hep zorladı; tatile gidemedim hiç. Hep ay başını getirecek miyim diye düşünüp durdum. Hayal ettiğim hiçbir şeyi yapamıyorum bu ülkenin şartları yüzünden. Ama daha rahat, huzurlu bir yaşamı birleşerek, mücadele ederek kazanacağımıza inanıyorum. Örgütlülük şart ve etrafımızdaki herkesi örgütlü mücadeleye çağırmalıyız.

Tatil hep hayal olarak kaldı

✉
Tekstil işçisi
İzmir- Çiğli EVKA-2

52 yaşındayım, Sivas'ta doğdum. 20 yaşında İzmir'e geldim. Tekstil işçisi olarak çalışmaya başladım. Dört yıl çalıştıktan sonra bir kızım oldu. Mecburen işi bıraktım. Sonra ev temizliği, merdiven temizliği gibi yevmiyeli işlerde çalıştım, hasta bakıcılığı yaptım. Şu anda ev işlerinde yardımcı olarak çalışıyorum. Yalnız yaşadığım için çok ve hep çalışmak

zorunda kaldım. Kızımın bakımı, okul ihtiyaçları derken ben hiç tatil olmayı yaşamadım. Bütçe ayıramadım doğrusu. Çünkü yetmedi, hep geçim sıkıntısı... Oysa çalışıp bir tatile çıkma, farklı yerlerde kalma hayalini ben de kurdum. Ama hep hayal olarak kaldı. Birakin bir yere tatile gitmeyi, akraba ziyareti için memleketime bile gidemiyorum. Hâlâ çalışıyorum ve bu gidişle de mecbur çalışmaya devam edeceğim. Ama bu düzen böyle gitmeyecek. Bu imkansızlıkları hep birlikte, örgütlü bir şekilde değiştireceğiz. Tatil haktır, alacağız.

'Gençler işsiz, emekli darboğazda'

✉
Emekli bir fabrika işçisi
İzmir- Çiğli EVKA-2

Merhaba, ben bir plastik fabrikasında 28 yıl çalıştım. Devletin bana layık gördüğü emekli maaşı 20 bin lira. Fabrikada çalışırken mola saati haricinde tuvalete gitmek dahi yasaktı bize. Vardiya amiri, "Çocuk bezi bağlayın, mola dışında tuvalete gitmek yasak" derdi. Sanayelerle yarıştırdılar. Sigortamızı yatırırken inşaat işçisi olarak yatırmışlar. Bu koşullarda bir fabrikada 28 yıl boyunca emek gücümü satmamın karşılığı 20 bin lira.

Bu kadar emeğin, bu kadar yorulmanın bedeli bu mudur? İki buçuk aylık çocuğumu evde bırakıp çalıştım. Çocuğumun ne emeklediğini ne de büyüdüğünü gördüm. Şimdi devletin bana layık gördüğü bu maaşla geçinmeye çalışıyorum ama geçinmiyorum.

Ben bu düzenin değişmesi gerektiğini düşünüyorum, böyle yürümüyor. Gençler işsiz, emekli darboğazda, geçinmiyor. Bu düzen değişmek zorunda. Emeklinin, işçinin, çalışanın halinden anlayan bir düzen istiyoruz.

Görsel: Canva Pro

Çilek tüneline çileğe hasret

Necla Alikoç
Aydın

'Bizim emeğimizle sofraya konulan, mis gibi kokusunu uzaktan aldığımız, çocuklarımızın çok sevdiği o çileği pazarda almaya gücümüz yetmiyor.'

Arabanın sesinden anlıyor çilek toplamak için onu almaya geldiğini. Sabah 4'te kalkıyor 62 yaşındaki Suzan. Akşamdan hazırladığı iş kıyafetlerini giyip, ekmeğin arasına peynir domates koyup, çıkını hazırlıyor. Her zaman olmasa da çilek arıklarında su oluyor. O yüzden ayaklarını ağrıtsa da, sıcağın pişse de giyiyor çizmelerini. Sepetini alıp aracını bekliyor. Gelince araç binen çilek toplayan işçiler ile günaydınlaşıyor. Saat 05.30'da gün ağarmadan, "tünel" denilen üzeri naylonla örtülü çilek arıklarında, ellerine ikişer kasa alarak başlıyor çilek toplamaya. Ellerine kendilerinin getirdiği ya da patronun verdiği eldivenleri takıyor. Çileğin bitkisi tüylü ve tozlu olduğu için kaşını yapıyor. Bir de çileği bitkisinden koparıırken parmakları acıyor.

Suzan yaklaşık iki buçuk aydır çilek toplamaya geliyor. Evinde tadilat yaptırdığı için borçlanmış. Hem borcunu ödemek için, hem de hayatını idame ettirmek için çalışmak zorunda olduğunu söylüyor. Babasından kalan bir Bağ-Kur maaşı var 10 bin lira. Yıllarca kocasının borcunu ödemekten bıkmış, bu yüzden de boşanmış.

Tek başına yaşadığını ve hayatın çok pahalı olduğunu söyleyen Suzan, "Tek başına

yaşıyorum ama hayat çok pahalı. Çocuklarım kendi karınlarını ancak doyuruyorlar, onlardan bir şey bekleyemiyorum. Gücüm yerindeyken çalışıp kendimi güvenceye almak istiyorum. Böyle dediğime de bakmayın, kenara bir şey atamıyorum. Aldığımız her şey çok pahalı, sadece gıdaya bir dolu para harcıyorsun" diyor. Torunları kendisinden harçlık istediğinde üçer beşer verdiğini, daha fazla harçlık vermek istediğini ama yapamadığını söylüyor.

"Her gün işten gelince banyo yapıyorsun. Mecbursun; terliyorsun, toz oluyorsun. Haliyle su faturası, elektrik faturası kabarıyor" diyor Suzan, köyde yaşamasına rağmen sürekli ihtiyaçlarından kısmak zorunda kaldığını söylüyor. Sosyalleşmek adına da çok az şey yapabildiğini belirten Suzan, "Sinema yok, gezilere gidemiyorum. En fazla yaptığım sosyal etkinlik akşam üstü komşularla çay içmek" diyor.

'İnsanca yaşamak istiyorum'

İktidarın sürekli "İyi günler gelecek" dediğini ama durumun her geçen gün daha da kötüleştiğini dile getiren Suzan, "Ben bu ülkede yaşayan bir vatandaş olarak vergimi ödüyorum, faturalarımı ödüyorum. Hükümet halkı, bizleri kandırıyor. Akralarım var köyde üreticiler. Ürünlerini pazarda satıyorlar. İlaça zam, gübreye zam, benzine, motorine zam! Her gün zam üstüne zam. Herkes şikayetçi ama bir türlü gitmiyorlar. Nasıl

göndereceğiz bilmiyorum değilim. Oyumuzu vermeyeceğiz. Hiçbir parti tutmuyorum ama insanca yaşamak istiyorum" ifadelerini kullanıyor.

'Tuvalete gönderilmeyen, sıcağın bayılan işçiler var'

Suzan tüm bu sıkışmışlık içinde tarladaki çalışma koşullarını da anlatıyor: "Bu yaşta geçimimi sağlamak için sabah 4'te kalkıp, sadece 10 dakikalık bir dinlenme ve yemek molası olan tarlada, ilkel koşullarda, tuvaletimizi erkekler uzaklaşınca yaptığımız, tarla sahibinin arkamızdan 'Çilekler kalmış dikkat edin' diye uyardığı zor şartlarda çalışıyoruz. Hiçbir güvencem yok. Hasta olunca işe gidemiyorum ve yevmiyemden kesiliyor. Benim gibi birçok kadın var bu şartlarda çalışan. Kimi çocuğunun okul masraflarını ödemek, kimi torununu desteklemek, kimi emekli olmak için temmuz ayında 50 dereceyi bulan sera tünellerinde çalışıyor. Çalışma koşulları o kadar ağır ki! Çilek dizisi bitsin diye tuvalete gönderilmeyen işçiler var, hatta sıcağın bayılanlar bile oluyor. Bizim emeğimizle sofraya konulan, mis gibi kokusunu uzaktan aldığımız, çocuklarımızın çok sevdiği o çileği pazarda almaya gücümüz yetmiyor." Suzan bu koşullarda yaşamını sürdürmek zorunda bırakılan tarım işçisi kadınlardan sadece biri. Şimdi çilek; yarın incir, zeytin toplayacak ve vücudu dayandığı sürece de çalışmaya devam edecek.

Hayatlarımızla birlikte mücadeleyi de değiştiriyoruz

Azize Arı
Tokat

1 Mayıs'ın ardından Şık Makas işçisi kadınlarla birlikte Tokat Ekmek ve Gül Grubu olarak bir araya geldik. Bu buluşma, kadınların yaşadıklarını birbirine anlatabildiği ve dayanışmanın nasıl büyütülebileceğini birlikte tartıştığı bir paylaşım alanına dönüştü. Evde, sokakta ve iş yerlerinde kadın olmanın yüklerini, baskıyı, tacizi ve mobbingi kendi yaşadıklarımız üzerinden tartıştık. Konuştukça gördük ki aslında birçoğumuzun hikayesi ortak. Kadınların yaşadıkları sorunları çoğu zaman kişisel gördüğünü ama bunların ortak ve toplumsal sorunlar olduğunu birbirimizle paylaştığımız hikayeler sayesinde daha açık gördük.

İş yerlerinde kadın işçilerin maruz kaldığı baskılar konuşulurken herkesin birbirine benzer deneyimler yaşadığı ortaya çıktı. Kadınların düşük ücretlerle çalıştırılması, güvencesizliğe ve ayrımcılığa uğraması birçok kadının kendi hayatından örneklerle anlattığı gerçeklerdi. Bu paylaşımlar sırasında yalnız olmadığımızı hissettik, birbirimizden güç aldık. Toplantıda Ekmek ve Gül'ün nasıl ortaya çıktığını, kadınların Ekmek ve Gül ile neler paylaştığını ve kurulduğu günden bu yana kadınların mücadelesi için neler yaptığını da konuştuk. Tokat'ta Ekmek ve Gül Grubu olarak neler yapabileceğimizi tartışırken kadınlara ulaşmanın yollarını, işçi kadınların yaşadığı sorunları daha görünür hale getirmeyi ve dayanışmayı büyütmenin imkanlarını değerlendirdik.

Direniş deneyimlerimizden de bahsettik. Özellikle Şık Makas'ta kadınların mücadeleyi nasıl sırtladığı üzerine konuştuk. Kadınların mücadeleye yön verdiğini, bu deneyimlerin hepimize çok şey öğrettiğini konuştuk. Kadınların bir araya geldiğinde yalnızca kendi hayatlarını değil mücadeleyi de değiştirebildiğini bir kez daha gördük.

Umudu ve heyecanı paylaştık

Toplantı boyunca umutlarımızı da paylaştık. Kendi hayatlarımızdan ve mücadele ederken hissettiklerimizden söz ettik. Birbirimizi dinledikçe ortaklığımızın büyüdüğünü hissettik çünkü kadın dayanışması yalnızca zor zamanlarda birbirine destek olmak değil; birlikte güçlenmek, birlikte üretmek ve birlikte mücadele etmektir. Bu buluşma hepimizi çok mutlu etti ve başka kadınlara da ulaşabilecek olma fikri bizi çok heyecanlandırdı. Dayanışmayı büyütme, daha fazla kadına ulaşmak ve mücadeleyi ortaklaştırmak için bir araya gelmeye devam edeceğiz.

Varto'da JES projesine karşı mücadele:

Kurulan sofralarda, yapılan sohbetlerde, çekilen halaylarda

Bir kadın muhtarın imza baskısını duyurmasıyla başlayan süreç, Varto'da geniş bir direnişe dönüştü. Nöbet çadırında bir araya gelen kadınlar, çocuklarıyla birlikte JES projesine karşı yaşam alanlarını savunuyor.

Derya Dursun

Muş-Varto

Her şey, mera komisyonuna imza vermesi için baskı gören bir kadın muhtarın durumu duyurmasıyla başladı. Bahar, yapılan baskılara rağmen imza vermedi. Diğer muhtar arkadaşlardan yardım isteyerek gittiği devlet kurumunda istenen imzanın ne anlama geldiğini öğrendi. Olay o kadar da masum değildi. Topraklarının Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli Ignis Energy firmasına peşkeş çekileceğini öğrendi Varto halkı. 22 Ocak'tan bu yana Varto halkı topraklarını, uluslararası ve yerli iş birlikçilerine talan ettirmemek için, Varto'dan Bingöl'ün Karlıova ilçesine uzanan geniş coğrafyayı tehdit eden projeye karşı ayakta.

"Ağrımasa bilir miydim yüreğimin yerini?"

Yitirdiğimiz Sennur Sezer'in bu dizeleri, Varto'da jeotermal enerji santraline (JES) karşı verilen mücadeleyi özetliyor. Çünkü bugün yüreğimizin nerede ağrıdığını da biliyoruz, o ağrının kaynağını da. Ve onu dindirmenin yolunu da. Belki de bu yüzden topraklarımızıza sahip çıkmak için haftalardır kurulan nöbet çadırının yolunu tutuyoruz. Çadır nöbetinde günün ilk ışıklarını yakan ve akşam söndüren kadınların ve kucaklarındaki çocuklarının gözlerindeki kararlılığı, umudu gördüm.

Düne kadar sabahın erken saatinde kalkıp hayvanların bakımını yapmak ağır gelen kadınlar, topraklarının tehlikede olduğunu öğrendiklerinde bütün yorgunluklarını bir kenara bıraktılar.

6 aylık Avesta çadır nöbetinde

Direnişin en güçlü hikayesini kadınlar yazıyor.

Çadıra gelen her kadının gözlerinden her saatinde çadır nöbetinde olamamanın mahcupluğu okunuyor.

Anlatıyor kadınlardan biri: "Ekmeğim yok ama ekmek yapsam buraya (nöbet çadırına) gelemeyecektim çünkü bir günümü alıyor." Kadınların çoğu evindeki işlerini tamamlayıp çadırın yolunu tutuyor.

Hava buz gibi. Çadırın içinde yanan sobanın yanında durmayan oradan oraya koşan çocuklar... Montlarıyla arkasından koşan anneler... Songül iki çocuğundan biri olan iki yaşındaki Alya'sıyla, Hanım altı yaşındaki Gazel, dokuz yaşındaki Cemre, on yaşındaki Asya'sıyla çadır alanında yerini alanlardan. Havanın ayazına aldırmadan altı aylık Avesta bebeğini kucığına alıp nöbet için akşam alanda kalacak eşini ziyarete gelen Songül de oradaydı.

Kimi elinde bir tepsiyle geliyor, kimi çayın altını yakıyor, kimi mutfak olarak kullanılan alanı temizliğe girişiyor, kimi de sessizce bir köşeye oturup gelenleri karşılıyordu. Ama hepsinin ortak bir yanı vardı: Vazgeçmemek.

Bastonuyla bile zor yürüyen Gülnaz teyze...

Zamanla daha iyi tanıştıkça mücadeledeki kararlılıklarını daha

iyi anlıyorum. Çünkü direnişe nasıl destek verileceğini sürekli gösterdiler. Bazen çay demlediler, bazen yorgunluğa rağmen ertesi gün yeniden aynı kararlılıkla çadıra geldiler. Nöbetin yükünü omuzladılar. Bir yandan evlerinin, çocuklarının ve yaşamın sorumluluğunu taşıırken diğer yandan doğalarına sahip çıkmak için mücadele ettiler. Çadırın içinde kadınların emeği her yerde hissediliyor. Yapılan sohbetlerde, kurulan sofralarda, paylaşılan ekmekte ve omuz omuza çekilen halaylarda...

Topraklarından başka bir yerde yaşayamayacak büyüklerimiz çadırın her yerindeler. Beş dakikalık yolu 20 dakikada yürümek zorunda kalsa da bastonuyla yavaş yavaş alana girmek için can atan Gülnaz teyzeyi ve yanında ona dikkat etmeye çalışan İpek teyzeyi görünce duygulanmak elde değil.

Geleceklerine küçük yürekleriyle sahip çıkıyorlar

Çadırın etrafında koşuşturan, oyunlar oynayan, meraklı gözlerle olan biteni izleyen çocuklar... Sesleri, kahkahaları, kavgaları bütün yorgunluklara bedel. Gelecekleri için verilen mücadelenin o kadar bilincindedir ki çizdikleri resimlerde, oynadıkları oyunlarda "JES istemiyoruz" mesajları var. Çadırın etrafında oynarken sloganlara eşlik ediyor, halaylara katılıyorlar. Toprağın, suyun ve yaşamın ne kadar değerli olduğunu bizlere yeniden hatırlatıyorlar.

Gücümüz mücadeleden vazgeçmemekte

Günlerce yağın yağmur, çamura, rüzgara rağmen çadıra umut oldular. Orada bulunduğum bir hafta boyunca dayanışmanın yalnızca söz

değil, yaşanan bir gerçek olduğunu her saniye, her dakika gösterdiler. Bu süreç bana bir şeyi çok net öğretti: Mücadelede kadınların umudu, çocukların neşesi hep vardı. Kadınların çabasıyla ayakta duran, çocukların gülüşleriyle güçlenen bir direnişi hiçbir baskı, hiçbir tehdit kolay kolay durduramaz.

Bugün geriye dönüp baktığımızda hafızamızda yalnızca tutulan nöbetler değil; kurulan dostluklar, paylaşılan lokmalar, edilen sohbetler ve birlikte büyütülen umut var. Hopa'da, Milas'ta, Çanakkale'de, Eskişehir'de, Antalya'da ve daha birçok yerde olduğu gibi burada da kadınlar mücadelenin en ön saflarında. Çünkü yaşamı savunmanın ne demek olduğunu en iyi onlar biliyor.

Sennur ablamızın dizelerinde söylediği gibi bugün yüreğimizin ağrıdığı yeri biliyoruz. Ama aynı zamanda o yarayı iyileştirecek gücün de nerede olduğunu biliyoruz. O güç; çadırın yolunu her gün yeniden tutan kadınlarda, oyun oynarken geleceğe umut veren çocuklarda ve omuz omuza duran halktadır. Bu yüzden sesimizi daha da büyütme devam edeceğiz. Kadınlarla, çocuklarla, gençlerle, köylülerle birlikte toprağımıza, suyumuzla ve geleceğimize sahip çıkacağız. Çünkü biliyoruz ki yaşamı savunmanın en büyük gücü dayanışmadır.

Mücadelenin bana kattıklarına gelince adını sayamayacağım birbirinden cesaretli ve güçlü kadınlarla arkadaş olmanın verdiği gururla döndüm yaşamımı idame ettiğim şehre. Selam olsun yol arkadaşlarıma Bahar'a, Nazlı'ya, Songül'e, Hanım'a, Alev'e, Sevim'e, Senem'e, Gönül'e, Ayşe'ye, Özlem'e, Besra'ya, Göyri'ye, Güler'e...

Fotoğraflar: Ekmek ve Gül

Gülistan için ısrar, adalet için mücadele

Gülistan Doku'nun akıbetine ilişkin soruşturma yeni bir aşamaya gelirken, kadınlar altı yıldır sürdürdükleri adalet mücadelesinin önemine dikkat çekiyor.

Çünkü onlar için bu dosya yalnızca Gülistan'ın değil, kaybedilen ve şüpheli biçimde yaşamını yitiren tüm kadınların dosyası.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Serpil Berk
Dersim

Gülistan Doku'nun akıbetine dair gelen noktada devlet olanaklarını arkasına alanların gücünü ve yetkisini kullanarak bir kadını nasıl katledip sonra kaybettiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Peki bu sürece nasıl gelindi? Altı yılı aşkın bir süredir kadınların ve duyarlı kamuoyunun ısrarı ve inadı olmasaydı bu dosya tozlu raflardan inecek miydi? Medyada kentin suskun olduğuna dair eksik ve hatalı tespitler yapılıyor. Yıllardır "Gülistan Doku nerede?" diye sormaktan vazgeçmeişimize ve en geniş kesimleri bu konuda taraf haline getirebilmemize suskunluk denilebilir mi?

Dersim'de yaşayan kadınlar, Dersim Kadın Platformu bileşeni olan siyasi partiler, emek ve meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları, kadın örgütleri yıllardır mücadele ettiler. Kadınlar bugün açığa çıkan detaylı bilgilere sahip olmasa da bu sorunun peşinden gitmeyi bir an olsun bırakmadılar. Çünkü Dersim gibi her tarafı izlenen bir kentte hiç kimsenin kaybolamayacağını en iyi Dersim'de yaşayanlar bilir. Çünkü her şüpheli kadın ölümünün, kaybolan kadınların arkasında bir kadın cinayeti olma ihtimalinin yüksek olduğunu en iyi kadınlar bilir.

Kadın cinayetlerinin olağan bir ülke gerçeğine dönüştürülmeye çalışıldığı, kadınlara karşı işlenen suçların cezasızlıkla karşı karşıya olduğu bilinen bir gerçek. Ama bir ilin valisi ve kayyumunun oğlu tarafından işlenen bir cinayeti örtbas etmek amacıyla, hem görevlerinden gelen güç ve yetkilerini, hem görevi sayesinde elde ettiği servetini kullanarak adeta bir cinayet şebekesi kurulmuş olması, kadınlar açısından içerisinde bulunduğumuz durumun vahametini açık bir şekilde ortaya koydu.

Van'da 2 yıl önce öldürülen Rojin Kabaiş'in babası Nizamettin Kabaiş ile

AKP İstanbul Milletvekili Salim Ensarioğlu geçtiğimiz günlerde Diyarbakır'da bir araya geldiler. Bu görüşmenin ardından basına açıklamalarda bulunan Salim Ensarioğlu, Van, Dersim, Elazığ, Kars gibi illerde bulunan üniversitelerde okuyan ve yoksul ailelerden gelen genç kadınların önce "örgütçüsünüz" diye korkutulduğunu, daha sonra ise içerisinde polisin, askerinin ve bürokratların bulunduğu şebekeler tarafından istismar edildiklerini beyan etti. Üstelik "ispatlarım" da dedi. Salim Ensarioğlu'nun saydığı illeri duyunca aklımıza hemen gelen genç kadınlar oldu: Gülistan Doku, Yeldana Kaharman, Rojin Kabaiş...

6 yıl ısrarla 'Gülistan'a ne oldu?' diye sorduk

Başta dönecek olursak; peki gerçekten bunca şey olurken kadınlar sessizce izlemeyi mi seçti? Uzun yıllardır Dersim Kadın Platformu'nda mücadele eden Nurşat Yeşil'e sorduk: "Gülistan Doku Dersim halkının içinde kapanmayan bir yara oldu. Dersimli kadınlar ve Dersim Kadın Platformu olarak kaybolduğu ilk günden beri alanlardaydık, Gülistan Doku'nun akıbetini sorduk. 5 Ocak 2020 günü Gülistan'ın kaybolduğunu öğrendiğimiz anda baroya gittik ve o zaman da Gülistan'ın kaybolmadığını, kaybetirildiğini ve Gülistan'ın erkek arkadaşı Zainal'ın üvey babasının asayiş şubede çalışmasından dolayı delilleri karartabileceğini, bu nedenle bir şeyler yapılması gerektiğini konuştuk. Gülistan baraj gölünde aranırken soruşturmanın yanlış yürütüldüğünü defalarca açıklamalarımızda dile getirdik. İntihara yönelik kesin bilgiler yokken sadece suda aranması, kaçırılma, katledilme gibi ihtimallerin devre dışı bırakılması bizde şüpheler uyandırmıştı. İlk zamanlarda sürekli ailenin yanında olmaya çalıştık ama maalesef Tuncay Sonel'in aileyi kadın kurumları ve diğer kesimlerden izole etmesinden dolayı, bu sınırlı kaldı. Biz yine de aile ile dayanışmaya devam ettik ve 6 yıl boyunca Gülistan Doku

olayının sönümlememesi ve Gülistan'ın unutulmaması için her 5 Ocak'ta ve Dersim'de yaptığımız her eylemde Gülistan'a ne olduğunu sorduk. Bugün soruşturma bu aşamaya gelmişse öncelikle Doku ailesi, özellikle de abla Aygül Doku'nun Gülistan'ın akıbetini sormaktan vazgeçmemesi ve bununla birlikte Dersim Kadın Platformu, Dersim halkı ve ülke genelindeki tüm kadın örgütlerinin daima Gülistan'ın akıbetini sormalarının katkısı büyüktür. 'Gülistan Doku'ya ne oldu?' sorusunu bir slogan haline getirmemizden ve kadın örgütlerinin verdiği mücadelenin sonucu olarak dosya bugün bu aşamaya gelmiştir."

Gülistan Doku dosyasında gerçekler belirli yönleriyle açığa çıkınca ülkenin farklı kentlerinde yaşayan evlatlarını kaybetmiş aileler Dersim Kadın Platformu'na ulaşarak kendi çocuklarının da gündeme getirilmesi için destek talebinde bulundular. Çünkü burada 6 yıldan uzun bir süre geçmesine rağmen Gülistan'ın akıbetini sormaktan vazgeçmemiş olan örgütlü bir irade gördüler. AKP'li vekilleri dahi fuhuş çetelerini ifşa etmek durumunda bırakan da kadınların bu örgütlü, hesap soran ve vazgeçmeyen iradesi değil midir?

Güvencemiz mücadelemiz

Kadınların memleketin her yanında güvenliğinden endişe ederek yaşadığı maalesef bir gerçek. Ancak Gülistan Doku ile sembol haline gelen ve artık AKP'li vekillerin bile saklayamayacağı bir biçimde ayyuka çıkan, devletin imkanlarını açıkça kullanarak genç kadınları istismar eden çetelerin varlığı bize bazı şeyleri ortaya koyma ihtiyacını hissettiriyor. Böylesi çetelerin memleketin yoksul genç kadınlarını bir hedef haline getirdiği ortamda kadınların güvenliğini de ancak kadınların kendi örgütlülüğü sağlar ve güçlendirir. Bu çeteler karşısında bizleri, kız kardeşlerimizi güçlü kılacak yegane şey kendi örgütlülüğümüzdür. Kim daha örgütlü olursa o daha güçlü olur.

ZEYNEP

Fatoş Koç
Adana

Şiddetten kaçıp çocuklarıyla bir odunlukta yaşamaya çalışan Zeynep, kadın dayanışmasıyla yeniden ayağa kalktı. "Artık kendimi kimsesiz hissetmiyorum."

Zeynep ile yollarımız yaklaşık 2 yıl önce keşişti. "Hatay'dan şiddet mağduru bir kadın Adana'ya gelmiş, biraz yardıma ihtiyaç var" dediler. Hemen kalktık gittik. Adana'nın yoksul mahallerinden birinde beş yaşlarında oğlu ve sekiz aylık hamile halde iki katlı evin üstünde bir odunlukta yaşamaya çalışırken bulduk onu. Dört duvar, çakma bir kapı, her yerden delik deşik çinkodan bir tavandan oluşan odada bir çekyat, birkaç mutfak eşyası vardı.

Zeynep 26 yaşında, altı çocuklu yoksul bir ailenin dördüncü çocuğu olarak doğmuş; zorlu hayat koşulları derken sosyal medyadan tanıştığı biri ile kaçarak evlenmiş. İlk zamanlar Hatay'da aile evine gelin gidiyor, hemen hamile kalıyor. Yaşadıklarını Zeynep şöyle anlattı: "Kayınvalidem, kayınpederim bana çok iyi davranıyorlardı, Beş aylık hamileydim. Eşim eve geç gelmeye başladı, 'Mesaiye kalıyorum' diyordu ama bir süre sonra beni aldattığını öğrendim. Alkol de almaya başlamıştı. Ailesi de ona kızıyordu ama o bildiğini yapıyordu. Derken doğum yaptım, bebek olunca biraz düzeldi ama bir süre sonra şiddet yine başladı. Artık oğlum üç yaşına gelmişti. Bir gün şiddet gördükten sonra oğlum da ağlıyordu. Onun gözlerine baktım. 'Burada mı kalalım mı? Gidelim mi?' diye sordum. 'Gidelim anne' dedi. Oğlumun bu or-

tamda büyümesini istemiyordum. Her şey onun içindi. Adana'ya geldim. Yine bu odunlukta kaldım ama koşullar çok kötüydü. Bir süre sonra eşim barışmak istedi, tedavi olması şartımı kabul edince eve geri döndük.

Tedavi oldu, bir süre yine aramız iyiydi. Bir işe girdi, çalışıyordu. Kısa süre sonra şiddet başladı. Üstelik bu sefer hamileydim. Bebeğime bir şey olur korkusuyla yine Adana'ya bu odunluğa geldim. Hiç eşya yoktu, ikinci el eşya satılan sitede ücretsiz buzdolabı almak isterken satıcı kadına durumumdan bahsettim, "Buzdolabını ücretsiz verebilir misiniz?" dedim. Satıcı kadın da Adana Ekmek ve Gül Grubu'ndan bahsetti." Ona yardımcı olacağımızı söyleyince Zeynep'in de kabul etmesiyle bize ulaştılar.

İlk işimiz ona daha iyi koşullarda yaşayacağı bir alan hazırlamak oldu. Tüm kadınlar elbirliğiyle çocuklarıyla yaşayacağı bir ev düzeni kurduk ona. Doğum geldi çattı. Hepimiz heyecanlı bekledik, birkaç sancılı hastane günlerinden sonra bebeğimiz doğdu. O kadar çok teyzesi, anneanesi vardı ki, hepimizin bebeği oldu Küçük E. Soğuk kış koşulları yeni anne için zorlu olabilirdi. Bir arkadaşımız bebek kırkını çıkarana kadar evinde misafir etti Zeynep'i. Zeynep hepimizin kızı, bebeği hepimizin bebeği olmuştu.

Bebek ikinci ayını doldurdu, evine yerleştirirken, "Ben çocuklarım için güçlü durmaya çalışıyordum ama sizinle tanıştıktan sonra kendimi daha güçlü hissetmeye başladım. Annem babam çok erken öldüler, kardeşlerimin hepsi bir yere dağıldı. Kendimi kimsesiz hissediyordum ama artık bir ailem var çok mutluyum" dedi.

"Bu ayki dergiye benim hikayeni yazmak istiyorum Zeynep izin verir misin?" dediğimde "Yaz, bütün kadınların okumasını çok isterim" dedi. "Peki yazacağım ama buradan tüm kadınlara ne söylemek ne mesaj vermek istersin?" deyince "Abla kadınlar hiçbir zaman korkmasınlar, başka kadınlara anlatmaktan yardım istemekten çekinmesinler. Kadınların birbiriyle dayanışması çok güzel. Kızımı da sizler gibi yetiştireceğim inşallah büyüyünce size benzer. Buradan tüm Ekmek ve Gül kadınlarına selam etmek istiyorum iyi ki varsınız" dedi.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

'Elimden tutan mücadele oldu'

Genç bir işçi kadın
İstanbul

Önce çocukluğumu aldılar, genç kız oldum, liseye gitmek istedim izin vermediler. Okul hayatımı, gençliğimi, hayallerimi aldılar. Sonra şartlar değişti. Henüz çocuk sayılacak bir yaşta, 15 yaşındayken bir atölyede işe başladım. Çalıştım, çabaladım ayaklarımın üstünde durmaya çalıştım, sonra da işimi elimden aldılar. İş yerinde bir haksızlığa karşı geldiğimde ustabaşı ve patron "Sen sus" diyerek beni işten attı. Evde bir şeye karşı geldiğimde abim ve babamın "İşe gidemezsin çalışamazsın"

baskısıyla karşılaştım.

22 yaşındayım, hâlâ abimden, babamdan şiddet görüyorum. Şiddete uğradığım gece polisi aradım, olanları anlattım ve beni kurtarmalarını söyledim. Polis geleceğini söyledi ve "Bu numara benim değil telefonumu kırdılar" dememe rağmen tekrardan o numarayı aradılar. Telefonu ben değil bir başkası açtı, yanlışlıkla aradığını söyledi. Polisler eve bile gelmedi. O gece polislerin geleceğine dair birazcık da olsa umudum vardı. Keşke hiç olmasaymış. Bu yaşadığım olayla bir kez daha anladım ki polis ya işçinin karşısında ya da kadınların karşısında.

2025 yılını önce aile yılı, sonra aile 10 yılı ilan ettiler. Ama

kadınlar evde şiddete maruz kalıyor. Hatta kadına yönelik şiddet her geçen gün daha da artıyor. Kadın cinayetleri de aynı şekilde. Kadın cinayetleri sonrası verilen yargı kararları, iyi hal tahrik indirimleri erkekleri cesaretlendirdi. Bir kadın cinayeti sonrası faillerin, "Nasıl 3-5 yıl yatar çıkarım" diye bakmasına sebep oldu. Erkekler dışarıda istediği gibi hayat sürerken biz kadınlar evde, iş yerinde şiddete maruz kalıyoruz.

Artık egosunu tatmin etmek için erkekler şiddete başvuruyor. Bunlardan biri de abim. Evden dışarı çıkmadım. Dışarı çıkmak, insanların arasına karışmak benim için çok zordu. Ama elimden tutan, kalbime ve ruhumu iyi

gelen tek şey bir mücadele, bir dik dur çağrısıydı. Belki bu çağrı olmasaydı bugün buraya kolayca yazamazdım. Aslında yazmak istememin sebebi benim gibi binlerce kadının olması. Şiddetin her biçimini yaşayan... Belki bu mektup bir umudu yeşertir, bir fidan açar. Başka kadınların uzatacağı eli tutmak, binlerce kez kucaklamak için bu yazıları yazıyorum. Biz kadınlar mücadele etmesek hep eksileceğiz. Bu mektubu sesimizi kısmak isteyen erkeklere, iktidarın kadın düşmanı politikalarına karşı yazıyorum. Ve biliyorum bu mektubu yazarken bir yerlerde kadınların mücadele ettiğini bilmek ve bunu hissetmek bile çok güzel... Yaşasın kadın dayanışması.

Fotoğraf: Ekmek ve Gül

Depresyon ve anksiyetenin yoksulluk ile ilişkisi

Bahar Yalçın
Psikolog

Depresyon ve anksiyete yoksulluk, eşitsizlik ve güvencesizlikle de ilişkili. Ruh sağlığını konuşurken yaşam koşullarını da görmeliyiz.

"İnsanların bilincini belirleyen şey, bilinçleri değil; toplumsal varoluşlarıdır."
Karl Marx

Depresyon ve anksiyete çoğu zaman yalnızca bireyin iç dünyası üzerinden değerlendiriliyor. Elbette yaşam deneyimleri ve kişilik yapısı ruh sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahip. Ancak insan yalnızca zihninden ibaret değil; aynı zamanda yaşadığı ekonomik, sosyal ve kültürel koşulların içinde var oluyor. Bu nedenle ruh sağlığını konuşurken kişinin yaşamak zorunda bırakıldığı koşulları da göz önünde bulundurmak gerekiyor.

Dünya Sağlık Örgütü verileri ve DSM-5 kaynaklı klinik çalışmalar, kadınlarda depresyon ve anksiyete görülme oranlarının erkeklerle kıyasla yaklaşık iki kat fazla olduğunu gösteriyor. Ancak bunu yalnızca biyolojik nedenlerle açıklamak yeterli değil. Kadınların maruz kaldığı ekonomik eşitsizlikler, görünmeyen emek yükü, bakım verme sorumluluğu, toplumsal baskılar ve güvende hissetmeyi zorlaştıran deneyimler ruhsal yükü artırabiliyor. Özellikle yoksulluk da buna eklendiğinde ruh sağlığı açısından önemli bir risk faktörü ortaya çıkıyor.

Sürekli geçinmeye çalışmak, geleceği düşünerek uyumak, işsizlik korkusu yaşamak ya da en temel ihtiyaçlar konusunda bile kaygı duymak zihni uzun süre alarm halinde tutabiliyor. İnsan bedeni ve zihni kısa süreli stresle baş edebilecek şekilde çalışsa da kronikleşen ekonomik kaygılar zamanla tükenmişlik, yoğun kaygı ve depresif belirtiler yaratabiliyor.

Bu noktada Abraham Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi, insan psikolojisini anlamak için önemli bir çerçeve sunuyor. Maslow'a göre insanın ihtiyaçları bir piramit şeklinde ilerliyor ve en temel ihtiyaçlar karşılanmadan kişi psikolojik olarak kendini güvende hissedemiyor. Piramidin en altında fizyolojik ihtiyaçlar yer alıyor: yemek, su, uyku ve barınma

gibi yaşamı sürdürebilmek için gerekli ihtiyaçlar. Bir üst basamakta ise güvenlik ihtiyacı bulunuyor. İnsan yalnızca fiziksel değil, ekonomik ve duygusal olarak da güvende hissetmek istiyor. Bugün birçok insan için hem temel ihtiyaçlara ulaşmak hem de geleceğe dair güven hissini koruyabilmek giderek zorlaşıyor. Sonraki basamak aidiyet ihtiyacı. İnsan anlaşılacak, sevilme ve bir yere ait hissetmek istiyor; uzun süre hayatta kalma mücadelesi veren

kişiler zamanla sosyal ilişkilerden uzaklaşabiliyor, yalnızlaşabiliyor ve duygusal olarak içe çekilebiliyor. Daha sonra değer görme ihtiyacı geliyor. İnsan yalnızca yaşamak değil, değerli hissetmek de istiyor. Ancak ekonomik eşitsizlikler ve toplumsal baskılar birçok kişide yetersizlik ve değersizlik hislerini artırabiliyor. Piramidin en üstünde ise kendini gerçekleştirme yer alıyor. İnsan üretmek, gelişmek,

hayal kurmak ve potansiyelini ortaya koymak istiyor. En temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanan birinin kendini gerçekleştirmeye odaklanması her zaman mümkün olmuyor.

Belki de bu yüzden bazı insanlar depresyonda oldukları için hayattan kopmuyor; uzun süre hayatta kalmaya çalıştıkları için tükeniyorlar. Ruh sağlığını konuşurken bireyi suçlayan bir yerden değil, bireyin yaşadığı koşulları da görebilen bir yerden bakmaya ihtiyacımız var. Çünkü bazı yaralar yalnızca insanın içinde değil, yaşamın tam ortasında oluşuyor. Onurlu bir yaşam için mücadele eden tüm kız kardeşlerime; Yaşamak için ekmek ruhumuz için gül istiyoruz!

Kendini keşfetmeye çalışırken test çözmek

Eylül Baransel
Van

Merhaba ben bir YKS öğrencisiyim. Kendimi nasıl tanımlayacağım, yeteneklerimin ne olduğu üzerine çok düşündüm. Sonuç tek bir kapıya çıktı: YKS öğrencisi oluşum. Hepimizin bildiği üzere zor bir süreç ama bu süreci ikinci kere yaşayınca daha da zor. Mezunum yani, aynı zorlukla mücadelemizin ikinci yılı ve son yılı olması için çaba yapıyorum.

Hikayenin biraz başından alayım. Ben küçüklüğümde beri doktor olup şifa dağıtmak istiyordum. Bunun çok zor olduğunu o kadar çok söylediler ki fikirlerim daha ben büyürken değişti. İş, lisede bölüm seçmeye gelince gerçek hayalimden olabildiğince uzaklaşıp eşit ağırlığı seçtim. Son sene sınava hazırlanırken sanki her ders çalıştığım gibi kendimden biraz daha uzaklaşıyor muyum gibi geliyordu. Şimdi geriye baktığımda

kendimi avuta avuta çalıştığım derslerin neredeyse hiçbir bilgisi benimle değil. Bu sene yeniden sınava hazırlanıyorum. Yeni bir bölüme hazırlanırken eski olan tek şey hayallerim. Olmayacak gibi hissettiğim, "Umutlarım, ailemin umutları boşa çıkar mı?" diye düşündüğüm çok an oluyor. O fakülteden girip doktor olarak çıkıp şifa dağıtacağımı kendime hatırlattıkça motive olup derslerime dönebiliyorum. Evet, çok zorlanıyorum. Her açıdan; maddi olarak her derse sıfırdan kitap almak zor, evet. Manevi açıdan kötü sonuç olasılığı bu kadar yüksekken iyiye tutunmak da zor, evet. Bir yandan kişisel gelişim kitapları okuyup kendimi keşfetmeye çalışırken diğer yandan test çözüp net arttırmaya çalışmak da zor, kabul. Ama benim derdim bugünden ibaret değil ki ben yarınımı da kurtarıp insanlara iyi gelmek istiyorum. Bu yıl sınava girecek ve bunu okuyan kişiye küçük bir not: Son virajdayız, seneye hayallerinle olman için çaba sarf et, edelim. Neden seneye o fakültenin önünde çekilmiş resimlerimiz olmasın ki?

Reyonların arasında sınıf manzaraları

Işıklara Bak Canım, yalnızca bir market günlüğü değil; tüketim toplumunun işleyişine, sınıfsal ayrımlara ve gündelik hayatın politik karakterine dair keskin bir sorgulama. Ernaux, rafların arasından bakarak kapitalizmin insan ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini gösteriyor

Sevil Aracı

2022 Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Fransız yazar Annie Ernaux, eserlerinde çoğu zaman büyük tarihsel olaylardan çok gündelik hayatın görünmez ayrıntılarına odaklanır. Ancak Ernaux'nun edebiyatında gündelik olan, hiçbir zaman sıradan değildir. Çünkü onun için kişisel olan aynı zamanda toplumsal, bireysel olan da politiktir. Türkçe'ye Fransızca aslından Siren İdemen tarafından çevrilerek 2026 Mayıs'ında kazandırılan Işıklara Bak Canım da bu yaklaşımın güçlü örneklerinden biri.

Ernaux bu kısa anlatıda Paris yakınlarındaki bir hipermarkete bir yıl boyunca yaptığı ziyaretleri kayda geçiriyor. İlk bakışta bir alışveriş merkezini konu alan gözlem notları gibi görünen metin, esasen günümüz kapitalist toplumunun küçük bir modelini betimliyor. Yazar, market koridorlarında dolaşırken yalnızca ürünlere değil, insanlara, ilişkilere, bakışlara, bedenlere ve sınıfsal farklılıklara da bakıyor. Böylece tüketim mekânı, toplumdaki eşitsizliklerin görünür hale geldiği bir sahneye dönüşüyor. Ernaux, hipermarketi farklı sınıfların, yaşların ve kökenlerin kesiştiği bir toplumsal temas alanı olarak ele alıyor.

Sınıf ilişkilerinin yeniden üretildiği yer

Kapitalizm, tüketimi yalnızca ihtiyaçların karşılanması olarak sunar. Oysa market rafları aynı zamanda sınıfsal konumların da göstergesidir. Kimin hangi ürünlere bakabildiği, hangilerini sepete koyabildiği, hangilerinin ise yalnızca uzaktan seyredildiği bu mekânlarda açıkça görülür. Ernaux'nun dikkatini çeken de tam olarak budur. İndirim reyonlarının önündeki kalabalıklar, kasa sıralarında yaşanan gerilimler, güvenlik görevlilerinin kimi izlediği, otomatik kasaların hangi emek süreçlerini görünmez kıldığı; hepsi toplumsal eşitsizliklerin izlerini taşır. Hipermarket yalnızca alışveriş yapılan bir yer değil, sınıf ilişkilerinin her gün yeniden üretildiği bir alandır.

Ernaux'nun bakışı aynı zamanda hafızaya da yöneliktir. Yazar, edebiyatın yalnızca büyük olayları değil, çağın ruhunu oluşturan sıradan mekânları da kayıt altına alması gerektiğini savunur. Çünkü bugün milyonlarca insanın zaman geçirdiği alışveriş merkezleri ve marketler, yaşadığımız dönemi anlamak için en az parlamentolar ya da meydanlar kadar önemlidir. Kitabın çıkış noktası da budur: Hatırlanmaya değer olanı yalnızca iktidarlar değil, gündelik hayatın içindeki insanlar da belirler. Yazarın satırları ile ifade etmek gerekirse; "Hangi nesnelere ve yerleri hafızamıza kaydedece-

Fotoğraf: Canva Pro

ğimizi biz seçeriz ya da daha doğrusu neyin hatırlanmaya değer olduğuna aslında zamanın ruhu karar verir. Yazarlar, sanatçılar, sinemacılar da hafızanın oluşumuna katkıda bulunur."

Market alışverişi de kadınların omuzlarında

Kitabın en çarpıcı yanlarından biri, tüketim alanlarının kadınlarla kurduğu ilişkiyi görünür kılmıştır. Ev içi emeğin ve bakım yükünün büyük ölçüde kadınların omzunda olduğu bir dünyada market alışverişi de çoğunlukla kadınların sorumluluğundadır. Ernaux, koridorlarda dolaşan kadınları gözlemlerken görünmez emeğin izini sürer. Hangi ürünün daha ucuz olduğunu hesaplayan, aile bütçesini dengelemeye çalışan, çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya uğraşan kadınlar, neoliberal ekonominin yükünü gündelik hayatlarında taşımaktadır. Böylece hipermarket, yalnızca tüketimin değil, toplumsal cinsiyet rollerinin de yeniden üretildiği bir mekan olarak karşımıza çıkar.

Sıradan bir ürün ile ölen işçiler arasındaki bağ

Yazar, kimi günlere ait notlarında yalnızca market koridorlarında gördüklerini değil, o günlerin dünya gündemini de

kayda geçirir. Özellikle toplu işçi ölümlerine yol açan iş cinayetlerine değinerek küresel kapitalizmin görünmez kılmaya çalıştığı sömürü ilişkilerini açığa çıkarır. Örneğin 28 Kasım 2012'de Bangladeş'te, ayda yalnızca 29,5 avro ücretle çalıştırılan 117 işçinin, gerekli önlemlerin alınmaması nedeniyle yaşamlarını yitirmesini hatırlatan Ernaux, Avrupa'daki tüketicilerin birkaç avroya satın alabildiği bir tişörtün ardında nasıl bir emek sömürüsü bulunduğunu gösterir. * Raflarda sıradan bir tüketim nesnesi olarak duran ürünler ile dünyanın başka bir köşesinde hayatını kaybeden işçiler arasındaki bağı görünür kılan yazar, ucuzluğun gerçek bedelini okurun yüzüne çarparken küresel sömürü düzeninin işleyişini de bütün çıplaklığıyla teşhir eder.

Işıklara Bak Canım, yalnızca bir market günlüğü değil; tüketim toplumunun işleyişine, sınıfsal ayrımlara ve gündelik hayatın politik karakterine dair keskin bir sorgulama. Ernaux, rafların arasından bakarak kapitalizmin insan ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini gösteriyor. Bunu yaparken teorik bir dil kurmuyor, slogan atmıyor; yalnızca dikkatle bakıyor. Fakat tam da bu dikkat, okuru rahatsız eden politik bir etki yaratıyor. Çünkü kitap bittiğinde markete, alışverişe ve gündelik

hayatın sıradan görünen ayrıntılarına artık aynı gözle bakmak mümkün olmuyor.

Bugün Türkiye'de derinleşen yoksulluk, hayat pahalılığı ve kadınların omuzlarındaki bakım yükü düşünüldüğünde, Ernaux'nun gözlemleri bize hiç de uzak görünmüyor. Market koridorlarında yaşananlar yalnızca Fransa'ya değil, dünyanın dört bir yanında emekçilerin ortak deneyimine işaret ediyor. Bu nedenle Işıklara Bak Canım, gündelik hayatın içindeki sınıf mücadelelerini görmek isteyenler için önemli bir okuma deneyimi sunuyor.

(* Dakka giyim fabrikası yangını, 24 Kasım 2012'de Bangladeş'in Dakka şehrinin dışındaki Ashulia bölgesinde bulunan Tazreen Moda fabrikasında çıktı. Yangında en az 117 kişinin öldüğü ve 200'den fazla kişinin yaralandığı doğrulandı ve bu ülkenin tarihindeki en ölümcül fabrika yangını. Yangının nedeni belirlenemedi. Başlangıçta, Bangladeş'teki fabrika yangınlarının %80'ine neden olan elektrik kısa devresinden kaynaklandığı varsayıldı. Geniş çapta eleştirilen bir hükümet raporu, kimin veya neden yaptığını belirtmeden bir «sabotaj» eylemi iddiasında bulundu. Bu yangın ve benzerleri, Bangladeş'te işçi hakları ve güvenlik yasalarında çok sayıda reform önerisine yol açtı.

İskandinav rüyasının çatlakları:

SIRLARIMIZ DİZİSİ

Elif Turgut

Danimarka; modern mimarinin, bisiklet yollarının, sosyal devletin ve özgürlüklerin ülkesi olarak pazarlanıyor. İskandinavya'nın dertsiz, steril, zengin görüntüsü, göçmen emeğini kendine çeken bir "gelecek hayali" yaratıyor. Dünyanın pek çok ülkesinden özellikle genç kadınlar "au pair" olarak çalışmak, Danimarkalı ailelerin "üyelerinden biri" olmak için internet siteleri üzerinden ajanslara başvuruda bulunuyor. Patronların işçilerin haklarını gasbetmek için söylediği "Biz bir aileyiz" klişesi, Danimarka'da evlerde çocuk bakımından ve evin temizliğinden sorumlu olarak çalışacak au pairler için de söyleniyor: "Ailemizden biri gibi"

Ne demek "au pair"?

Kişilerin, gittiği ülkenin "kültürünü ve dilini deneyimlemek üzere" o ülkeden bir ev sahibi aileyle birlikte yaşadığı "bir kültür değişim programı." Ama sadece bir kültür programı değil, 18-29 yaşları arasında, çocuğu olmayan, çoğunlukla bekar kadınların en az bir çocuğu olan ailelerin evlerinin ve çocuklarının bakımını "harçlık", kalacak yer karşılığında üstlenmesi aslında. Tam adını söyleyelim, göçmen kadın emeğine dayanan esnek ve güvencesiz bir çalışma programı.

Sırlarımız (Secrets That We Keep) mini dizisinde ise Filipinli au pairler ile evlerinde çalıştıkları Danimarka'nın zenginleri arasındaki uçurumu, bir gece aniden kaybolan au pair Ruby'ye ne olduğu sorusu üzerinden izliyoruz. Ülkedeki au pairlerin yüzde 81'i Filipinler'den geliyor.

Aynı çatı altında farklı dünyalar

Dizinin merkezinde, büyük bir şirketin patronu Hoffman ailesinin yanında au pair olarak çalışan Ruby'nin, komşusundan yardım istedikten sonra gizemli bir şekilde ortadan

Sırlarımız, kaybolan bir göçmen kadının hikayesi üzerinden Danimarka'nın "mutlu ülke" imajının ardındaki görünmezleştirilen sınıf uçurumlarını ve göçmen kadın emeğini anlatıyor.

kaybolması yer alıyor. Ruby'ye ne olduğunu öğrenirken Angel'in ve diğer Filipinli göçmen kadınların hikayelerine şahit oluyoruz. Zengin ev sahiplerinin kendi çıkarlarını korumak adına kayıp bir kadına ne olduğunun ortaya çıkmaması için verdikleri çabaya, polise hızla haber vermeyişlerine, sanki Ruby'nin "sahibiymişcesine" polisi arama kararını yalnızca kendi tasarruflarına bıraktıklarına şahit oluyoruz. Filipinli kayıp bir kadını aramak için imkanlarını ve bütçesini ayırmayan polis karakolunu görüyoruz. Bu yazıyı olabildiğince spoiler'sız yazmak istediğim için dizinin akışındaki olayları tek tek değerlendirmeyeceğim ancak Angel ve ev sahibi Cecile arasındaki şu kesit, hikayenin anlatıldığı zemini çok net ortaya koyuyor.

Angel'in, Filipinler'de küçük bir çocuğu var. Anne babasına, çocuğuna bakan kız kardeşine düzenli olarak para gönderiyor. Bazen kazandığı paradan daha çoğunu göndermesi gerekiyor. Danimarka'ya Avrupa'da yeni bir hayata tutunma ve ailelerinin geçimine katkı sunma umuduyla gelen pek çok au pair gibi... Ancak Danimarka'ya au pair olarak gelip bir ailenin

yanında çalışabilmek için ise çocuğunun olmaması gerekiyor.

"Benim dünyam hakkında hiçbir fikrin yok"

Cecile, Angel'ı sözleşmesinin bitmesine bir yıl varken onu işten çıkartmak istediğinde, "çocuğunun yanına dönmemesinin onun ve çocuğu için daha iyi olacağını" bir bahane olarak öne sürmesi üzerine duyuyoruz bu cümleyi. Angel'in işten çıkarılmasının ardından Cecile'e söylediği son sözü bu oluyor. Dizinin sonlarındaki diyalogda apaçık ifade edilen sınıf farkı, ilk sahneden itibaren dizinin tamamında zaten hissediliyor.

Bir polisiyeden fazlası

Dizi aynı zamanda birbirinin dünyasını tanıyan kadınların dayanışmasına, sadece yan yanayken kendileri gibi davranabildikleri o güvenli alanı da gösteriyor. Aralarından biri kaybolduğunda zengin ev sahiplerinin aksine birbiri için endişelenen, polis arama yapmazken kayıp kız kardeşleri için arama çalışması düzenleyen, birbirine sahip çıkan kadınların dayanışması...

Dizinin ele alınabileceği pek çok yönü var: Çocuklar ve ebeveynlik üzerinden de

incelenebilir, polisiye ve adli ilerleyiş üzerinden de, burjuvazinin kendi çıkarını korumak üzere bir kadının kaybolmasının üzerini nasıl örtmek üzere pozisyon aldığı, ev sahiplerinin birbirleriyle ilişkileri, Cecile'in iç dünyasında yaşadığı çelişkiler üzerinden de...

Bu yazıyı nasıl yazacağımı planlarken dizi hakkındaki yorumları, eleştirileri, tanıtımları incelemeye çalıştım. Şunu söyleyebilirim ki göçmen kadınların yaşadıkları, izleyicinin gözünde de görünmez kalmış. Oysa dizide anlatılanlar, Danimarka'daki au pair göçmen kadınların her birinin hikâyesinden izler taşıyor; buna rağmen onların yaşam koşullarına ve güvencesizliklerinin yarattığı risklere odaklanan inceleme ve değerlendirmeler oldukça azdı. Ekmek ve Gül okuyucularına önerim, bu polisiye diziyi izlerken Filipinler'den Danimarka'ya au pair olarak çalışmak için gelmiş kadınların gerçekliğine dikkat kesilmeleri. Böyle bakıldığında sınıf çelişkilerinin karakterlerin davranışlarını ve olaylara yaklaşımlarını nasıl şekillendirdiği, dayanışmanın neden hayati olduğu ve dizinin kurduğu atmosfer çok daha görünür hale geliyor.